

M E N O R A

Glasilo Židovske općine Osijek

Broj 17, Osijek, srpanj 2023. / Tamuz/Av 5783.

Menora, glasilo Židovske općine Osijek

*Izdavač: Židovska općina Osijek,
Radićeva ulica 13, 31000 Osijek
Tel/fax: 031 211 407
E-mail: info@zo-osijek.hr*

*Urednica: Nives Beissmann
Urednički savjet: Damir Lajoš, Biljana Majnik,
Željko Beissmann, Sara Beissmann*

*Tehnički urednik i priprema:
Nives Beissmann*

*Fotografije: Boris i Tomislav Lichtenthal,
Nives i Željko Beissmann, Biljana Majnik*

Tisak: Čarobni tim d.o.o., Osijek

Ceremonija dodjele titule Pravednik među narodima Kamilu Firingeru, 24. siječnja 2023. godine u Kulturnom centru Osijek – povelju su Firingerovoj kćerki Veri Piletić uručili Gary Koren, veleposlanik Države Izrael i Lea Micha Garyfallia, predstavnica Jad Vašema

SADRŽAJ

Riječ urednice, <i>Nives Beissmann</i>	4
Riječ predsjednika Židovske općine Osijek, <i>Damir Lajoš</i>	5
Aktivnosti ŽO Osijek.....	6
Posjet Chabada našoj Općini, <i>Paula Rem</i>	7
Proslava Roš Hašane, <i>Karin Ratković</i>	8
Filantropska šetnja gradom, <i>Biljana Majnik ex Papo</i>	9
Proslava Sukota, <i>Ana Karlović</i>	9
Seminar Mahar u Budvi, <i>Biljana Majnik ex Papo</i>	10
Seminar za djecu i roditelje, <i>Nives Beissmann</i>	12
JCC Global Hub Retreat u Beogradu, <i>Paula Rem</i>	13
Proslava Hanuke, <i>Nives Beissmann</i>	18
Paljenje svjećica u sinagogi, <i>Nives Beissmann</i>	19
Dodjela priznanja „Pravednik među narodima“ Kamilu Firingeru, <i>Damir Lajoš</i>	19
Stručni skup „Poučavanje o Holokaustu“, <i>Nives Beissmann</i>	21
Međunarodni dan sjećanja na Holokaust, <i>Damir Lajoš</i>	22
Izviđači u posjeti našoj Općini, <i>Nives Beissmann</i>	23
Putovanje ŽO Osijek u Izrael, <i>Paula Rem</i>	24
Moji dojmovi s puta u Izrael, <i>Biljana Majnik ex Papo</i>	27
Proslava Purima, <i>Nives Beissmann</i>	28
Šolet u Novom Sadu, <i>Dejan Komloš, Nevena Simin, Mirko Štark</i>	29
Okrugli stol „Nije sve tako crno“, <i>Paula Rem</i>	30
Obilježavanje Dana oslobođenja Osijeka od fašizma, <i>Damir Lajoš</i>	32
Jom Hašoa, <i>Andelko Srđak</i>	32
Komemoracija u Jasenovcu, <i>Damir Lajoš</i>	35
Obiteljski seminar u Kladovu, <i>Nives Beissmann</i>	36
Ženska sekcija u Subotici, <i>Nada Valentić-Endt</i>	39
„Sjećanje na Holokaust“ u Vinkovcima, <i>Dragutin Kohn, Nives Beissmann</i>	39
Tribina „Bauk: Razgovor s povodom“, <i>Paula Rem</i>	40
Šabat s rabinom, <i>Paula Rem</i>	41
Komemoracija u Đakovu, <i>Danijel Atijas</i>	42
Obilježavanje Dana antifašističke borbe, <i>Damir Lajoš</i>	43
Posjeta Ženske sekcije umirovljenicima, <i>Biljana Majnik ex Papo</i>	44
Aktivnosti Ženske sekcije, <i>Biljana Majnik ex Papo</i>	45
In memoriam: Nada Jagodić.....	45
Povezanost obitelji Weissmann i Vekić, <i>Biljana Majnik ex Papo</i>	46

Na naslovnoj stranici: Menora ispred Kneseta u Jeruzalemu

Štovani čitatelji,

razdoblje od prošlog broja Menore bilo je jedno od najaktivnijih razdoblja Židovske općine Osijek u posljednjih nekoliko godina. I to je prekrasno! Imali smo pregršt raznih događanja, puno putovanja, razne susrete sa članovima prijateljskih općina, a sudjelovali smo i u raznim projektima. Svakako je najljepša stvar što smo konačno uspjeli organizirati put u Izrael, koji su mnogi od nas čekali godinama.

Još jedna stvar nas posebno veseli – to je uređenje prostorija naše Općine. Članovi Ženske sekcije, potpomognuti tajnikom i još nekoliko članova, napravili su lavovski posao i dotjerali sinagogu, sredili i posložili knjige koje su se vratile iz Muzeja Slavonije i uredili glavne prostorije tako da nam sada prostor izgleda respektabilno, onako kako bi i trebao izgledati. Hvala svima koji su sudjelovali u ovom velikom projektu! Svaka čast na ideji, ali i na realizaciji!

Materijal za ovaj broj Menore stizao je svakodnevno i na kraju sam shvatila da to neće sve stati u jedan broj. Stoga isprike svima koji željno očekuju objavu svog članka, a to se ne dogodi u ovom broju. Nemojte biti razočarani – ovaj broj biti će posvećen događanjima u proteklom razdoblju, a prije jeseni izaći će još jedan broj koji će biti više o kulturi, filmovima, knjigama, projektima, a i o onim događanjima koja su se dogodila nakon što je ovaj broj otišao u tisak. Nažalost, nije moglo drugačije, no ljeto će proletjeti i vrlo brzo će novi broj ugledati svjetlo dana.

Neopisivo mi je drago da smo imali ovakav zanimljivi period prepun raznovrsnih aktivnosti i beskrajno me veseli što sam dobila toliko članaka o njima. Na taj način sve što smo radili ne odlazi u zaborav. Također mi je drago što ste zainteresirani za pisanje i što se konačno ostvaruje ono što sam uvijek ponavljala – ovo je naš časopis, pišite o svemu za što mislite da treba biti u njemu; popratimo sve što se događa u našoj Općini, ali i oko nas, rasveselimo svoje članove prijedlogom nekog dobrog filma ili knjige i ne bojte se da nećete znati napisati članak zanimljiv ostalima. Hvala svima koji su sudjelovali u stvaranju ovog broja!

Nives Beissmann

Dragi naši članovi,

dinamičan je period iza nas. Uspjeli smo organizirati put u Izrael, smirenih strasti ove smo godine u Jasenovac išli zajedno s državnim i drugim izaslanstvima, ali nismo uspjeli pokrenuti obnovu naših nekretnina. Purim smo obilježili skromno, ali veselo. Komemoraciju u Đakovu odradili smo iznimno dostojanstveno s Gradom Đakovom i gostima od Sombora do Milana, ali nismo uspjeli organizirati tradicionalni Pred-Pesah. Ženska je sekcija uspjela srediti prostorije naše Općine i posložiti našu knjišku građu, te smo uspjeli čak i organizirati Šabat uz posjećenost kakvu dugo nismo vidjeli, no Skupštinu su obilježili povišeni tonovi. Koordinacija Židovskih općina Hrvatske sastala se uživo nakon dugo vremena, te smo napokon imali priliku da se vidimo i

razgovaramo, ali su svi izneseni prijedlozi odbijeni. Republika Hrvatska preuzela je predsjedanje IHRA-om, Međunarodnim savezom za sjećanje na Holokaust, što je donijelo brojne pozitivne pomake, dijalog, okrugle stolove, ali smo također neka otvorena pitanja privremeno pomeli pod tepih. Dva koraka naprijed, jedan natrag, no ipak se krećemo. Teturamo prema svom cilju kao pijanac kući poslije provoda. Uspjesi raduju, neuspjesi frustriraju, općina živi, a sami zbroj aktivnosti daje nam nadu da će živjeti i kroz slijedeću generaciju.

A mora li tako? Čini se da mora. Jer usprkos našim različitostima proizašlima iz teške, teške povijesti, i dalje smo isti kao i drugi. I dalje smo samo ljudi. Ali krećemo se, to je najvažnije.

Vrijeme godišnjih odmora nam stiže i želim vam svima dobre i opuštajuće dane, na moru ili u planinama, na putu ili kod kuće, u vodi ili na suhom, u šetnji ili pod klima uređajem, pa tko što voli, koga što dopadne. Poslije godišnjih odmora, nadam se da se svi vidimo na programima Mjeseca židovske kulture. Ples života vrti nas u krug, pa što ne bismo uživali usput.

*Vaš predsjednik
Damir Lajoš*

Aktivnosti Židovske općine Osijek od prošlog broja (2022/23)

23.-26. rujna	Sudjelovanje naših članica na BBYO Balkans regionalnoj konvenciji održanoj na Oplencu, Srbija
25. rujna	Proslava praznika Roš Hašana u prostorijama ŽO Osijek
14. listopada	Zajednički Šabat u našoj sinagogi s rabinom Lucianom Moše Prelevićem
15. listopada	Proslava praznika Sukota u sali Classic
20.-23. listopada	Sudjelovanje na seminaru Mahar u Budvi
17.-20. listopada	Sudjelovanje na seminaru za djecu i roditelje u Tuheljskim toplicama
23. studenog	Zajedničko gledanje dokumentarnog filma „Enkel“ u našim prostorijama
25.-27. studenog	Sudjelovanje na retreatu/seminaru JCC-a u Beogradu
18. prosinca	Proslava praznika Hanuke u prostorijama naše općine
20. prosinca	Paljenje svijećica na hanukiji u bivšoj donjogradskoj sinagogi
22. siječnja	Sastanak partnera iz Varšave, Verone, Maribora i Osijeka u sklopu projekta UNITED (projekt o Holokaustu financiran sredstvima EU, nositelj Nansen dijalog centar Osijek), uz organiziranu vođenu turu Tomislava Vukovića „Židovski Osijek“
24. siječnja	Ceremonija dodjele medalje pravednik među narodima Kamilu Firingeru u organizaciji izraelskog veleposlanstva i Grada Osijeka u Kulturnom centru
24.-27. siječnja	Stručni skup poučavanja o Holokaustu u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje u zgradi rektorata u Osijeku (predavanje Darka Fischera, radionica Hrvoja Volnera, vođena tura židovskim lokacijama, posjet groblju u Đakovu...)
27.siječnja	Obilježavanje Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta – polaganje vijenaca kod spomenika Majka i dijete
27. siječnja	Posjeta malih izviđača Židovskoj općini Osijek u sklopu projekta Bogatstvo različitosti

1. veljače Predstavljanje projekta „Od Osijeka do Oxforda s Oskarom Nemonom“ u OŠ „Mladost“
- 9.-21. veljače Sudjelovanje naših mladih članica na IC konvenciji u Dallasu, SAD
- 18.-24. veljače Putovanje članova naše općine u Izrael
11. ožujka Posjeta učenika i profesora iz Gospodarske škole Varaždin i Medicinske škole Osijek našoj općini u sklopu projekta o Holokaustu (nositelj udruga Generator)
12. ožujka Proslava praznika Purima uz maskenbal u našim prostorijama
19. ožujka Sudjelovanje na tradicionalnom druženju „Šolet“ u Novom Sadu
23. ožujka Sudjelovanje na Okruglom stolu pod nazivom „Unaprjeđivanje obrazovanja, istraživanja i informiranja o Holokaustu te sustavno poticanje sjećanja na Holokaust“ održanog na Pravnom fakultetu u organizaciji Ministarstva unutrašnjih poslova
24. ožujka Gostovanje Damira Lajoša i Dragutina Kohna na Osječkoj televiziji
26. ožujka Godišnja izvještajna skupština
2. travnja Sudjelovanje polaznika Nedjeljne škole u obilježavanju Svjetskog dana svjesnosti o autizmu
14. travnja Polaganje vijenaca u Perivoju kralja Tomislava povodom obljetnice oslobođenja Osijeka od fašizma
18. travnja Komemoracija za Jom Hašoa kod spomenika „Majka i dijete“
20. travnja Sudjelovanje na radionici u sklopu projekta „Koga smo zaboravili? Nasljeđe Židova u našem gradu“ održanoj u Gradskoj knjižnici u Vukovaru
23. travnja Komemoracija u Jasenovcu
- 28.4.-2.5. Sudjelovanje na obiteljskom seminaru u Kladovu
6. travnja Prisustvovanje na središnjoj proslavi krunidbe kralja Charlesa III. i kraljice Camille održanoj u osječkom Arheološkom muzeju u organizaciji britanskog veleposlanstva u Hrvatskoj
- 12.-14. svibnja Sudjelovanje ženske sekcije na Međunarodnom susretu ženskih sekcija u Subotici
18. svibnja Sudjelovanje na okruglom stolu „Sjećanje na Holokaust“ i tematskoj radionici „Ne ponovilo se“ održanima u Gradskom muzeju u Vinkovcima, uz otvorenje izložbe „Ljudi kojih nema – 80 godina od Holokausta u Vinkovcima“, u organizaciji Policijske uprave vukovarsko-srijemske županije, a u okviru hrvatskog predsjedanja IHRA-om
18. svibnja Prisustvovanje na svečanom prijemu održanom u zagrebačkom HNK-u, koji je povodom 75 godina nezavisnosti Izraela organiziralo veleposlanstvo Države Izrael u Republici Hrvatskoj
28. svibnja Posjeta novinarka i snimatelja Slavonske televizije Nedjeljnoj školi – emisija emitirana 11. lipnja
1. lipnja BAUK – razgovor s povodom, na Odsjeku za kulturu, medije i menadžment Akademije za umjetnost i kulturu Osijek, tema predsjedanje Hrvatske IHRA-om
2. lipnja Zajednički Šabat u našoj sinagogi s rabinom Lucianom Moše Prelevićem
4. lipnja Komemoracija na groblju u Đakovu
22. lipnja Polaganje vijenaca u Perivoju kralja Tomislava povodom Dana antifašističke borbe
- 30.6.-2.7. Sudjelovanje na Makabijadi u Zrenjaninu
- 5.-25. srpnja Ljetovanje djece naše Nedjeljne škole zajedno s djecom ostalih općina u Puli, u organizaciji ŽO Zagreb

POSJET DELEGACIJE CHABADA ŽIDOVSKOJ OPĆINI OSIJEK

14.kolovoza 2022. okupili smo se u prostorijama Židovske općine Osijek, nakon što nam je javljeno da će oko 13 sati doći u posjet delegacija američkog Chabada. Dvanaest članova ŽO različitih sociodemografskih kategorija došlo je pozdraviti naše američke i australske kolege na zamolbu rabina hrvatskog ogranka Chabada, Pinchasa Zaklasa. Čekajući dolazak gostiju, objašnjavamo jedni drugima povijesnu pozadinu pokreta Chabad Lubavitch.

Chabad Lubavitch ortodoksna je grupacija koju je u 18. stoljeću osnovao rabin Shneur Zalman iz Liadija u gradu Liozno, koji je tada bio dijelom Rusije, a sada Bjelorusije. Chabad Lubavitch potječe iz hasidskog pokreta, koji je osnovao Israel ben Eliezer, poznat kao Baal Shem Tov (gospodar dobrog imena). Ime "Chabad" kratica je za chochma-bina-daat (mudrost-intelekt-znanje), što su u kabali tri intelektualne sfere. Pokret je djelovao najprije u ruskom gradu Ljubaviči (otuda naziv), a u 2. svjetskom ratu sjedište je preseljeno u New York.

Chabad je mistični pokret ponešto udaljen od tradicionalnog židovstva, temeljenog na rabinskom učenju. Za razliku od racionalnosti klasičnog židovstva, Chabad je fokusiran na slijeđenje karizmatičnih vođa, kao što je bio rabin Menachem Mendel Schneerson (1902.-1994.) Vjera u ponovni dolazak (reinkarnaciju) njihovog vođe i sklonost ka širenju postavljaju ovaj pokret blizu povijesnom razvoju kršćanstva. Chabadovci smatraju da proaktivnim djelovanjem mogu ubrzati konačni dolazak mesijanskog doba, zbog čega je njihov fokus na komunikaciji s javnošću i povezivanju s drugim židovskim općinama.

Chabadovci uz ispriku javljaju da će kasniti, a već nekoliko minuta nakon toga, u prostorije ŽO ulaze dva mlada vesela čovjeka u odijelima. Predsjednik ŽO Osijek Damir Lajoš dočekuje goste i pokazuje im prostorije naše općine, na čijim zidovima se nalazi mnoštvo fotografija iz razdoblja prije i poslije Holokausta – tragedije koja je američkim i

australskim Židovima ipak ponešto udaljena. Dvadesetogodišnji mladići predstavljaju se našim članovima, prenoseći srdačne pozdrave svojih rabina, koji nisu mogli doći, ali su izrazili želju za ostvarivanjem suradnje. Energični mladići predaju nam dva primjerka knjige australskog rabina Simona Jacobsona, koji je s preko 40 000 pratitelja jedan od najpoznatijih rabina na Youtubeu, a čiji pristupačni način komunikacije približava židovstvo mladima diljem svijeta. Darovane knjige Simona Jacobsona, koje govore o osnovama židovstva i hasidskog pokreta, prevedene su na hrvatski, što ih čini dostupnima za naše članstvo.

Tijekom upoznavanja, mlade Chabadovce zanima koji je naš omiljeni židovski praznik. Objašnjavaju da je njihov omiljeni praznik Šabat jer im pruža odmor od radnog tjedna. Veći broj naših najaktivnijih članova govori kako im je omiljeni praznik Purim – zbog zabave maskiranja, ali i simbolike o razlikovanju dobra i zla. Naši drugi članovi navode da je Jom Kipur odlična prilika za razmisliti i kritički se osvrnuti na vlastiti život te da je Roš Hašana važna kao simbol novog početka i nove prilike. Također navodimo kako je Pesah temeljni praznik oslobođenja od ropstva, a posebno je važan za ŽO Osijek zbog mogućnosti povezivanja s drugim židovskim općinama. Chabadovci su oduševljeni našom komunikacijom s osječkom javnosti, ali i s drugim židovskim općinama, pogotovo činjenicom da je osječki pred-Pesah okupljao i do 500 osoba u razdoblju prije COVID-a.

Nakon veselog druženja i upoznavanja, Chabadovci izražavaju želju provesti individualni intervju s nekima od naših najaktivnijih članova, počinjući s onim najstarijima, u cilju stjecanja slike o aktivnostima naše općine, ne bi li prenijeli te informacije svojim matičnim organizacijama i sami dobili ideje za aktivaciju vlastitih općina. Stječu dojam da je ŽO Osijek jedna od najaktivnijih općina u ovom dijelu Europe, zbog čega se intervjui oduljuju. Predsjednik ŽO

Osijek Damir Lajoš nastupa kao posrednik i prevoditelj u komunikaciji Chabada s našim starijim članovima, koji ne govore engleski. Chabadovci zainteresirano slušaju o povijesti naše općine, devastirane dvama ratovima, kompleksnom procesu povrata imovine početkom 2000-ih, kao i životu općine za vrijeme različitih političkih režima.

Na koncu, i mi i Chabadovci izuzetno smo zadovoljni susretom. Ugodno druženje završavamo u pizzeriji Ventidue prekoputa Općine. Premda u gradu nažalost ne postoji nijedan košer restoran, naši gosti mogli su naručiti samo piće. Dok sjedimo jedni uz druge, u zajedničkom energetsom polju, naša kohezija je sve jača, u komunikaciji osjećamo sve veću međusobnu povezanost. Govorimo našim gostima o kulturnim programima koje naša Općina nudi, književnim programima,

komemoracijama, suradnji s osječkom javnosti, programu socijalne pomoći za ugrožene članove, Mjesecu židovske kulture, časopisima Menora i Glasnik B'nai B'rith, plesnoj skupini i nedjeljnoj školi. Govorimo o zajedničkim aktivnostima, organiziranim putovanjima i druženjima, kao i knjigama koje općina čuva. Chabadovci zahvaljuju našem članstvu na uloženom vremenu te upućuju posebne pohvale našem predsjedništvu na trudu uloženom u razvoj općine, liderskim i komunikacijskim vještinama te sposobnosti kojom okuplja i povezuje članstvo. Nakon što smo im ispričali o prošlosti i sadašnjosti naše općine, oni izražavaju želju za nastavkom suradnje i optimistično naglašavaju kako je za Židove diljem svijeta, uz čuvanje tradicije, najvažnije okrenuti se ka budućnosti.

Paula Rem

5783. ROŠ HAŠANA

Obilježavanje ovogodišnje Roš Hašane započelo je veselim dječjim trkom po općinskim prostorijama u potrazi za papirićima na kojima su bili napisani pojmovi vezani uz pojmove koje vežemo s Roš Hašana. Ti papirići kasnije su poslužili kako bi nas dječica uvela u tradiciju obilježavanja Roša Hašane i ujedno provjerila svoje znanje o njoj.

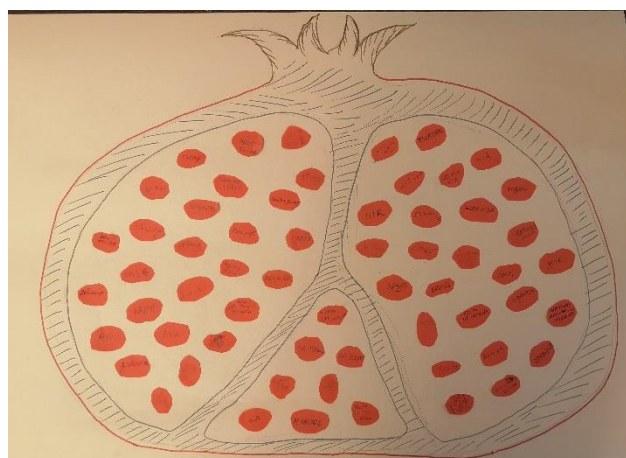
Tradicionalnom izrekom „Lešana tova tikatevu – Budite upisani za dobru godinu“ Damir Lajoš, predsjednik Židovske općine Osijek, zaželio je okupljenim članovima da im dani koji dolaze budu ispunjeni mirom i veseljem, ali je i podsjetio kako glavna tema, kako Roš Hašane, tako i Jom Kipura, točnije čitavog razdoblja zvanog Dani pokajanja, jest promjena. Promijeniti se trebamo i kao pojedinci i kao zajednica, od onoga što sada jesmo, do onoga što bismo mogli biti, u potrazi za svojim boljim „ja“. Ili možemo probati postati ono što smo oduvijek željeli biti, ali nismo se usudili pokušati.

Članice Ženske sekcije pobrinule su se da se na stolovima nađu tradicionalne jabuke i med kako bi nam godina koja dolazi bila slatka, a našlo se i domaćih kolača, slatkih rolica i torti.

Članovi su zajedno s najmlađima napravili svoj šipak, također jedan od novogodišnjih simbola, ali umjesto koštica našle su se tu ispisane želje za ulazak u Novu godinu. Također, najmlađi članovi napisali su i svoje novogodišnje odluke koje su spremljene u kutijicu koja će biti otvorena sljedeće godine kako bi provjerili jesu li se držali odluka koje su donijeli.

U nadi da ćemo se sljedeće godine okupiti u još većem broju razišli smo se uz pozdrav „šana tova“ – dobra godina.

Karin Fenjveši

FILANTROPSKA ŠETNJA GRADOM

Filantropija je djelatnost za dobrobit drugih ljudi, npr. dobrotvorni rad, zaklade, donacije i slično, kao i stoičko načelo ljubavi koju treba iskazivati drugim osobama; čovjekoljublje, ljubav prema bližnjemu. U ime toga Zaklada Slagalica i Zaklada Srce grada Osijeka organizirale su sedmi „Tjedan filantropije“ u Osijeku od 26. rujna do 1. listopada 2022. godine te su pozvali i nas da obogatimo njihov program. Jedna od aktivnosti koju su proveli bila je Filantropska šetnja gradom 28. rujna 2022 godine na koju su pozvali predstavnika Židovske općine da izloži kratku povijest općine, a članove da se pridruže u šetnji gradom.

Ovogodišnja šetnja započela je ispred spomenika Majka i dijete u Parku Oskara Nemona, a završila u zgradi Vikarijata u Strossmayerovoj ulici gdje je sudionicima bila

osigurana okrijepa. Šetnja je organizirana u suradnji s Turističkom zajednicom Osijek uz vrlo simpatičnog i interesantnog vodiča gospodina Grgura Marka Ivankovića. Među istaknutim filantropima spomenuti su i mnogi osječki Židovi koji su pridonijeli boljitku našeg grada.

Kako je predsjednik Židovske općine Damir Lajoš bio spriječen, ja sam kao dopredsjednica u trajanju od desetak minuta predstavila našu zajednicu, njenu povijest i aktivnosti koje provodimo. Istakla sam da smo upravo u ovom mjesecu imali niz aktivnosti u sklopu Mjeseca židovske kulture i pozvala ih da, ako to nisu učinili ove godine, budu s nama iduće godine te zahvalila što su nas pozvali da sudjelujemo u njihovom programu.

Biljana Majnik ex Papo

PROSLAVA BLAGDANA SUKOTA

OD YAVO SHALOM ALEINU

*Od yavo shalom aleinu
Od yavo shalom aleinu
Od yavo shalom aleinu
Ve al kulam.
Salaam (Salaam)*

*Aleinu ve al kol ha olam,
Salaam, Salaam*

Uz pjesmu i ples djevojaka Dore i Nike Festetics, Nicol Farkaš i vodstvo Nives Beissmann završen je svečani dio programa obilježavanja Sukota u Osijeku. Pedesetak članova Židovske općine na čelu s predsjednikom Damirom Lajošem, 15.10.2022. u dvorani Classic u industrijskoj zoni grada Osijeka u tradicionalnom stilu obilježili su židovski blagdan Sukot, dan jesenske žetve i suka (koliba) po čemu je i dobio naziv.

Glavni dio programa uveličao je svojim dolaskom iz Zagreba rabin Luciano Moše Prelević koji je blagoslovio suku, izgrađenu rukama polaznika Nedjeljne škole i blagdanski stol u njoj. Svi prisutni kušali su posvećeni kruh, dok je dobro raspoložen rabin nasmijao stare i mlade zanimljivim pričama te podsjetio na židovsku tradiciju obilježavanja i značenja

blagdana Sukota. Zašto se miješaju četiri biljke pod nazivom Arbu Minim i kakvo je njihovo značenje, podsjetio nas je rabin u vedrom duhu. Različitost biljaka označava različitost u narodu Židova, a njihovo spajanje u stručak i trešnja omogućuje miješanje njihovih mirisa. Simbolički miješanje bilja označava i različitost društva u kojem se nalazimo, ali isto tako i nužnost prihvaćanja onog drugog čovjeka pokraj sebe koji je različit od nas samih. Ponekad je to izazov, no može biti i pravo bogatstvo. Nastavak druženja odvijao se za blagdanskim stolom uz ručak i druženje. Najmlađi članovi, polaznici Nedjeljne škole mogli su pokazati svoje znanje u kvizu na temu Sukota.

Iako mala zajednica Židova u Osijeku, uvijek se u njoj osjećate dobrodošlim i prihvaćenim. Tako je bilo i ovoga Sukota.

Ana Karlović

MAHAR KONFERENCIJA U BUDVI

Konferencija *Mahar* (hebr. sutra) u organizaciji Jevrejske zajednice Crne Gore održana je od 20. do 23. listopada 2022. godine pod sloganom *Sjećanje, posvećenost, budućnost*. Bilo je oko 500 sudionika pretežito s Balkana što je najveći broj do sada. Iz Osijeka su na konferenciji sudjelovale 24 osobe, od kojih je 20 doputovalo avionom iz Beograda, a 4 osobe automobilom. Zapravo, iz Osijeka nas je došlo 25, jer moram napomenuti da je bio prisutan i naš dragi počasni predsjednik Židovske općine Osijek Darko Fischer kojeg, iako sada živi u Zagrebu, i dalje smatramo našim Osječaninom.

Konferencija je održana u prekrasnom hotelu Avala u Budvi koji se nalazi nasuprot zidina starog grada uz more. Vrijeme nas je poslužilo pa smo, pored odlazaka na predavanja i druženja, svi uživali u suncu, šetnji i kupanju.

Većina programa održavala se u prekrasnoj Staklenoj ili Kristalnoj sali iz koje pogled seže daleko na otvoreno more i stare zidine grada Budve. S nama je bio i glavni rabin Hrvatske te vrhovni rabin Crne Gore Luciano Moše Prelević, čije je prisustvo u svakom pogledu upotpunilo ovu konferenciju.

Prvog dana, nakon okupljanja, otvaranja konferencije i večere u hotelskom restoranu Bruno, predsjednik Jevrejske opštine Zemun Nenad Fogel vodio je promociju svoje knjige *Dve zemunske sinagoge* u okviru koje je održana i izložba.

Sljedećeg dana Joel Fišer, pilot i geolog koji je preživio Holokaust, održao je predavanje „Izraelske vazduhoplovne snage – Od Kapina polja do jedne od najelitnijih snaga u svijetu“.

Nakon toga otvorena je izložba Danila Kiša pod nazivom *Od Lovćena do Pariza*, koju je otvorila njegova životna suputnica Paskal Delpješ predavanjem naziva *Danilo u svijetu*. Danilo Kiš nosi titulu *Vitez iz područja književnosti i umjetnosti*.

Istoga dana imali smo priliku prisustvovati predavanju *Masline u judaizmu*, koje su održali rabin Luciano Moše Prelević i Feđa Aron Bučić, umjetnik koji stvara okružen maslinama i svojim umjetničkim djelima na relaciji Hrvatska – Izrael – Nepal – Indija. Na

Šabat su upaljene svijeće, održana je večernja molitva, a nakon Kiduša i šabatne večere uživali smo u koncertu *Kontra kvarteta* iz Maribora.

Predzadnjeg dana održana je prezentacija *Evropski jevrejski kongres i Centar za bezbjednost – ujedinjuju i štite jevrejske zajednice širom Europe* koju su nam održali Maria Bagdasarova, šefica Biroa za projekte i diplomatske poslove Europskog jevrejskog kongresa i Dany Choeka, šef Menadžmenta za krizne situacije EJK. Istoga dana imali smo i predstavljanje Jevrejske općine Zrenjanin pod nazivom *To smo mi* koje su odradili Lidija Radin, Borislav Nuhanović i Ivana Kukolj Solarov. Nakon ručka predavanje je održala Ariel Rodal Spieler, članica Svjetskog jevrejskog kongresa, suosnivačica Međunarodnog salona u Tel Avivu i članica međunarodnog instituta za strateške studije. Nakon zanimljivog i programom ispunjenog dana i večere slijedio je zabavni dio uz plesni studio *Modest* iz Tivta i *Kontra kvartet* iz Maribora.

Na kraju našeg boravka održana je prezentacija *Zachor – sjećanje za budućnost*, koju je održao Michael Wegier, izvršni direktor Borda britanskih Židova.

Nakon ručka morali smo se rastati sa svojim novim i starim prijateljima i krenuti kućama uz želju da se vidimo i iduće godine na istom mjestu. Još jednom hvala Jevrejskoj zajednici Crne Gore na gostoprimstvu, druženju i organiziranim predavanjima.

*Biljana
Majnik ex Papo*

MIŠPOHA U TUHELJSKIM TOPLICAMA

Od 17. do 20. studenog u hotelu Terme Tuhelj u Tuheljskim toplicama, u organizaciji ŽO Zagreb, održan je seminar za djecu i roditelje – *Mišpoha*. Bila je to prilika da se djeca i roditelji iz više židovskih općina druže, zabavljaju i međusobno povežu, učeći usput o judaizmu i njegujući tradicionalne vrijednosti židovstva.

Seminar je započeo u četvrtak navečer nakon večere otvaranjem seminarara i uvodnim programom, a nastavio se igrama upoznavanja za djecu. Sljedeće prijepodne bilo je namijenjeno igrama, umjetničkim i kreativnim radionicama, a nakon ručka i popodnevnog predaha (ili plesa) bilo je vrijeme za paljenje

šabatnih svjećica i Kabalat Šabat s rabinom Lucianom Moše Prelevićem. Nakon toga, djeca su imala svoje programe vezane uz Šabat, dok su odrasli imali zanimljivo predavanje naziva *Tko su bili ljudi iz Qumrana*. Predavanje je bilo o sveticima s Mrtvog mora i ljudima koji su ih pronašli, a održao ga je Izraelac Gabriel Barzilai, predavač na Givat Washington Academic College of Education u Izraelu.

Subota je bila predviđena za razne programe sa židovskom tematikom, ali bilo je sasvim dovoljno vremena i za šetnju, ples i kupanje. Subotnji program završio je zanimljivom, napetom i vrlo bučnom Makabijadom, sportskim natjecanjem za djecu i roditelje. Pri tome je bilo previše ljudi na malom prostoru, no to je ipak smetalo samo odraslima, dok su se djeca odlično provela.

Seminar je završio u nedjelju feedbackom nakon kojega su svi mogli odabrati žele li ostati do navečer na kupanju ili će krenuti odmah kući.

Svakako pohvaljujemo inicijativu ŽO Zagreb te se nadamo da će nakon „probijanja leda“ ovim manjim seminarom nagodinu uslijediti DOR, seminar koji je nažalost zbog pandemije prekinut prije par godina, a koji svi željno iščekujemo.

Nives Beissmann

JCC GLOBAL HUB: RETREAT EX-YU ŽIDOVSKIH ZAJEDNICA U BEOGRADU

Program Jewish Community Centra (JCC Global), namijenjen ponovnom povezivanju i uspostavljanju suradnje između pojedinačnih židovskih zajednica diljem južnoslavenskih zemalja, bio je organiziran u šest online-sesija. Tijekom njih se razgovaralo o problemima židovstva diljem svijeta, a specifično u balkanskim zemljama. Program je zaključen fizičkim retreatom u Beogradu. U sklopu višemjesečnog Zoom seminara, Nives Beissmann i ja u ime ŽO Osijek slušale smo predavanja o problemima europskog židovstva, antisemitizmu, ali i prilikama za obnavljanje i očuvanje kulturne baštine naših zajednica. U finalnom dijelu programa, predstavnici židovskih općina diljem ex-jugoslavenskih zemalja okupili su se na vikend 25.-27. studenog 2022. u nekadašnjem glavnom gradu Jugoslavije, a današnjem glavnom gradu Srbije, poznatom po specifičnoj arhitekturi nalik Beču ili Budimpešti i estetskim odlikama velikog europskog grada. Na retreatu su u ime ŽO Osijek također sudjelovali predsjednik Damir Lajoš i tajnik Boris Lichtenthal te bivši predsjednik Željko Beissmann. Pojavivši se s čak pet predstavnika, Osječani su ponovno potvrdili predanost ciljevima židovskih zajednica i posvećenost očuvanju kulture i tradicije te stvaranju interpersonalnih veza – što je navedeno kao osnovni cilj programa u *General Retreat Agendi* JCC-a.

U Beograd smo stigli oko 10 ujutro, prije početka najavljenih "Iskustvene ture Beograda". Stvari smo odložili u Royal Inn Hotelu prekoputa Jevrejske opštine, iskorištavajući vrijeme koje smo imali na raspolaganju za ponovno povezivanje sa starim prijateljima, ali i građenje novih prijateljstava. Mислеći da je riječ o vođenoj turi kroz grad, rado smo se uključili u aktivnost, pa ipak, riječ je bila o svojevrsnoj igri, natjecanju između različitih skupina, koje su dobivale zagonetke čija su rješenja bila određene lokacije u Beogradu. Valjalo je pronaći zadanu lokaciju, fotografirati se i čekati daljnje upute, a grupa koja prva ispuni sve zadatke, pobjeđuje. Prvi je zadatak uključivao pronalazak jednog od

kamenja spoticanja, koji smo tražili punih četrdesetak minuta, okrećući se u krug oko Jevrejske ulice. Ako nas netko pita što smo radili tako dugo, reći ćemo da smo bili na kavi, našalili smo se, jer je drugoj skupini za zadatak trebalo malo više od deset minuta. Nakon kratkog druženja u toplom predvorju Jevrejskog kulturnog centra, šetali smo do Osnovne škole braće Baruch, nazvane po poznatim židovskim glazbenicima, gdje smo morali snimiti kako zajedno pjevamo hebrejsku pjesmu, a ubrzo nakon toga ujedinili smo se s ostalima.

Program je otvoren u minimalističkoj, ali funkcionalnoj prostoriji Jevrejske opštine, gdje su nas toplo dočekali organizatori iz JCC Global: Izraelci Noa Tal, Smadar Bar-Akiva, predsjednik JCC Menachem Revivi, Zsuzsa Fritz iz Mađarske/Austrije te domaćini iz Jevrejske opštine Beograd: Mina Pašajlić, Sonja Viličić i Davor Salom. Uvijek nasmijana Smadar imala je oko sebe auru pozitivne energije, tako da je retreat djelovao više kao party nego kao vikend-seminar; ljubazna Noa djelovala je kao dugogodišnja prijateljica, premda smo je tek sada upoznali, komunikativna Zsuzsa uložila je mnogo truda upoznati svakog sudionika pojedinačno, a Menachem je zbog svojeg velikog znanja o našoj religiji uzrokovao divljenje i poštovanje sudionika. Domaćini Mina, Sonja i Davor pobrinuli su se da se uvijek dobro osjećamo, pokazujući iskreni interes za naše zajednice – ali i naše osobnosti. Sonja je odlično mentorirala radionice, Mina nam je davala upute kako se snaći po Beogradu kad god bismo se izgubili, a Davor je razgovarao o našim privatnim interesima i iskustvima židovskog obrazovanja. Na retreatu se nismo osjećali samo kao predstavnici organizacija: tamo smo bili ono tko jesmo, cjelovita osoba s kompleksnim osjećajima i interesima, a nismo se sramili braniti svoje stavove, čak i ako se oni ne bi uvijek podudarali s onima naših kolega. Ako bi se jednom riječju morao opisati *feeling* cijeloga retreata, to je: *prihvaćenost*. Osjećaj familijarne opuštenosti, sigurnosti i

zaštićenosti, biti svoj među svojim, otvoreno pokazati sve aspekte sebe, bez nužnosti stavljanja "maske" koju nosimo u svojim svakodnevnim životima. Prirodno je nastao *safe space* u kojem je svatko mogao reći sve što želi. Sad su sve krinke pale – i bili smo ono što jesmo, a s našima uvijek ćemo i biti ono što jesmo, *eyheh ašer ehyeh*.

Već u prvoj fazi programa osjetili smo kako se obnavlja nekadašnje jedinstvo koje je postojalo među našim grupama. Naše su općine bile isprepletene u Savez jevrejskih opština Jugoslavije i nakon raspada države su primorane na odvajanje, što je dovelo do njihovog polaganog urušavanja. Mnoge općine nažalost su ugašene, a gotovo sve izgubile su na članstvu – pa ipak, ostale su male skupine spremne nositi teret očuvanja naših zajednica na svojim leđima – i to smo mi. Mi koji smo ostali – upravo mi smo došli u Beograd, baš kao nekad, kad su se predstavnici naših lokalnih općina redovito tamo sastajali. Bilo je jasno da će retreat dovesti do mnogih dugotrajnih veza i suradnji među zajednicama. Naglasili smo važnost održavanja redovitih sastanaka kao što je ovaj – u cilju daljnjeg zblizavanja i novih početaka. U komunikaciji smo se otvorili raznovrsnim mogućnostima, neke od kojih nismo ranije mogli niti zamisliti.

U jednoj od prvih radionica, u malenim smo skupinama morali pronaći nešto što je svima zajedničko – i nešto po čemu se svaki član skupine razlikuje. Tako su mnoge skupine ustanovile da svaki član ima brata ili sestru, da je bio u Izraelu, da voli životinje ili da rado jede humus – što je pokazalo koliko nas židovskih, ali i nežidovskih tema doista povezuje. S druge strane, svaki je član potpuno individualan i nezamjenjiv, a svatko od nas može doprinijeti ne samo svojoj zajednici, već i (po)novouspostavljenoj skupini sastavljenoj od ex-Yu zajednica. U istim smo skupinama također morali navesti (1) što očekujemo od ovog vikenda, (2) što očekujemo od ljudi koji sudjeluju na skupu, (3) što očekujemo od sebe. Svoje iskaze na post-it papirićima lijepili smo na bijelu ploču. Ustanovili smo da se naši ciljevi mogu razdvojiti u dvije skupine: prvi se cilj odnosi na konkretna rješenja za probleme u našim zajednicama dok se drugi odnosi na

mogućnosti uspostavljanja novih komunikacijskih odnosa na privatnoj i kolektivnoj bazi. Na koncu, shvatili smo da smo svi ovdje s istim željama i težnjama, te će retreat zacijelo uroditi plodom.

U mini-blokiće čija je prednja stranica urešena zemljopisnim konturama Jugoslavije zapisivali smo odgovore na sljedeća pitanja: (1) Kakvi kulturni programi vas privlače, (2) Koliko slobodnog vremena provodite na židovske aktivnosti, (3) Koliko ste politički aktivni, (4) Kako ste naučili biti Židovom, (5) Koja je vaša uloga u vašoj zajednici, (6) Koje aktivnosti provodite sa židovskim prijateljima, (7) Koja je najvažnija Yugo-židovska tradicija koju ste preuzeli iz prethodne generacije. Na pitanja je valjalo odgovoriti iz vlastite perspektive, ali i perspektive prosječnog člana naše zajednice, kako bismo dobili sveobuhvatnu sliku osobnosti i interesa članstva. U radionici koja je uslijedila valjalo je opisati prosječnog člana naše općine, a zatim simbolično postaviti figuricu na pod tako da označimo poziciju tog hipotetičnog člana u odnosu na druge članove unutar naše općine, ali i poziciju naše općine u odnosu na druge općine. Predstavnici ŽO Osijek postavili su svoje figurice poprilično centralno, time ukazujući na centralnu poziciju naše općine prema ostalim, ali i opću otvorenost našeg vodstva i mogućnost sudjelovanja unutar same zajednice. Ukazali smo na to da mnogo naših članova rado promatra aktivnosti iz centra prema van, ali ne angažira se aktivno u njima. Izrazivši želju da Osijek bude kao 'svjetlo narodima' na našim ex-Yu prostorima, dobila sam odgovor predstavnice Rijeke: "Ali vi to već jeste". Valja ponosno istaknuti da su druge zajednice nerijetko navodile upravo našu općinu – predsjedništvo, zaposlenike i volontere – kao uzor. Već u online sesijama istaknuto je kako je naša ŽO Osijek najaktivnija od svih na geografskom prostoru ex-Jugoslavije.

Nakon programa otvorenja, u kojem smo bili informirani o zadaćama JCC-a Global, sudjelovali smo u zajedničkom paljenju svijeća i pjesmama kako bismo obilježili početak Šabata, nakon čega smo imali privilegiju poslušati religijsku službu u beogradskoj

sinagogi. Gotovo sva sjedišta bila su zauzeta, što svjedoči o interesu ne samo polaznika JCC retreata, već i beogradskih Židova, za pohađanje religijske službe. U knjigama s religijskim ceremonijama, bili su tekstovi na hebrejskom (izvornim alfabetom, ali i latiničnom transkripcijom kako bi oni koji ne znaju čitati hebrejski mogli pratiti službu) i srpskom jeziku. Nakon ceremonije, dočekala nas je večera u prostoru ispod sinagoge. Prije i poslije jela imali smo prilike pjevati hebrejske pjesme u sklopu *Oneg Šabata*, a diskusije o židovskim običajima nastavile su se i mimo oficijelnog programa. Sjedeći u malim skupinama za vrijeme jela, razgovarali smo o nužnosti očuvanja minimuma religijskih ceremonija, ali i žalili zbog nemogućnosti provođenja istih.

Sljedećeg je dana valjalo govoriti o pozitivnim i negativnim trendovima unutar naših općina te sugerirati jedni drugima možebitna rješenja. Mnoge općine navodile su kao problem nezainteresiranost općeg članstva za pohađanje programa i fokusiranost članstva na aktivnosti druženja (a ne npr. kulturalnih programa). U jednoj od radionica, valjalo je poslagati riječi COMMUNITY, RELIGION, SOCIAL, PERSONAL, NATIONAL, FAMILY, ENVIRONMENTAL po hijerarhijskom značenju, vezano uz značaj Šabata i aktivnosti naših zajednica. Na koncu smo zaključili kako je najvažniji faktor upravo – COMMUNITY – a najmanje važan ENVIRONMENTAL. Dakako, iz religijske baze sve proizlazi, ona je naš temelj, ali ljudi se okupljaju upravo radi druženja, radi očuvanja

zajednice, radi unutaržidovskog povezivanja. Osobna motivacija usko je vezana uz zajednicu: rado se aktiviramo u židovskim zajednicama jer takve aktivnosti afirmiraju židovski identitet, a time i esenciju našeg postojanja.

U razgovoru vezanom uz asimilaciju, predstavnicu Rijeke se rasplakala, govoreći da ju žalosti činjenica da mnogo ljudi zatire svoje židovsko podrijetlo, koje se potpuno gubi u asimilaciji. Kad ju je predstavnicu Banjaluke pokušala utješiti, predstavnicu Rijeke je rekla: "Ali, ne. Ovo su suze radosnice. Sretna sam što smo ovdje, što smo svi zajedno. Situacija je ponekad teška, ali ovo mi daje nadu – da će naše zajednice biti očuvane. Da za nas postoji budućnost."

Zaključili smo da svaka od naših općina ima dva tipa članova: pasivnih 90% i aktivnih 10%. ali situacija uopće nije loša, štoviše, ako svaka od naših općina ima barem maleni krug zainteresiranih članova koji (većinom volonterski) daju dušu i srce u aktivnosti općine, onda je to vrijedno toga. Za pasivne članove, također postoji mogućnost njihovog aktiviranja. Ponekad je posrijedi čisto komunikacijski problem – mnogi pasivni članovi žele sudjelovati, ali ne znaju kako se uključiti. U razgovoru s predstavnicima iz Banjaluke i Rijeke, koje su navele svoje probleme, zaključili smo da osobe s odgovornostima možda osjećaju da im nitko ne želi pomoći, dok pasivnije članstvo možda ne zna kako iskomunicirati svoju želju za sudjelovanjem. Komunikacijske poteškoće valja razriješiti kako bi svi imali priliku doprinijeti. Iznenadilo me s kakvom su spremnošću članovi različitih općina bili spremni govoriti o najosjetljivijim temama u svojim općinama. U malim skupinama, predstavnici mnogih zajednica otvorili su dušu i podijelili svoje dvojbe vezane uz povjerljive i delikatne probleme u svojim organizacijama – ispred osoba koje su jedva poznavali, pa ipak, kao da su intuitivno osjećali neku unutaržidovsku povezanost. Zaključili smo da je važno kad su posrijedi velika i financijski odgovorna pitanja prepustiti donošenje odluke predsjednicima općina i prihvatiti zadnju riječ nekog tko je legitimno izabran na tu funkciju.

Članovi mnogih židovskih zajednica su naveli da se često problemi i teme povlače godinama, a ne uspijevaju se pronaći rješenja, jer svaki član upravnog odbora ima dobronamjernu ideju, koja se pokaže neefikasnom. Time zajednice gube vrijeme i energiju koja bi se mogla usmjeriti na daljnje proaktivno djelovanje. U skupinama je rečeno da se predsjedništvo naših općina uvijek trudi imati u vidu naš najbolji interes, a oni snose i pravnu odgovornost, zbog čega se u duhu konsenzusa članovi upravnih odbora ponekad moraju povući i aktivno podržati ideje osoba na poziciji autoriteta. U esenciji židovske religije upravo je pokoravanje autoritetu: rabinska priča govori da je Tora ponuđena i drugim narodima, ali samo Židovi pristali su prihvatiti vlast Zakona višeg od sebe.

Također smo morali hijerarhijski poslagati pojmove IZRAEL, SAVEZ, HEBREJSKI JEZIK, ZAJEDNICA, SJEĆANJE, prema važnosti koju za nas imaju vezano uz naše židovsko podrijetlo. Većina sudionika izabrala je ponovno pojam ZAJEDNICA, navodeći obiteljsku povezanost sa svojim podrijetlom kao ključnu stvar koja ih je privukla židovstvu. Nažalost, pojam HEBREJSKI JEZIK ostao je poprilično zanemaren u ovoj hijerarhijskoj podjeli, pa ipak, nakon obrazloženja kako židovska teozofija objašnjava da je čitav svemir izgrađen pomoću hebrejskih slova te ona čine bazu postojanja, mnogi su povisili pojam HEBREJSKI JEZIK na svojim ljestvicama važnosti.

U sljedećoj smo radionici izučavali tekstove iz Tore uz pomoć rabinskih komentara: budući da je *parasha* za ovaj tjedan govorila o konačnoj realizaciji Rebekine dugo iščekivane trudnoće, bavili smo se tim fragmentom. Diskutirali smo zašto je napisano da se u Rebekinoj utrobi "sudaraju dva svijeta" te zbog čega Rebeke ta situacija deprimira. Istaknuli smo rabinski komentar da Ezav predstavlja Rim / kršćanstvo / zapadnu civilizaciju, a Jakov židovstvo. Premda su u sukobima, a karakteri im se razlikuju, oni su doista braća blizanci. Na pitanje zašto mlađi brat ima prednost nad starijim naveli smo etičke razloge kao ultimativne: premda tradicija

nalaže da starije dijete ima prioritet, ako se to dijete karakterno pokaže negativnim, zasluge trebaju ići onome tko je moralno ispravniji. Rabini pišu da je Jakov život proveo sjedeći kod kuće, učeći Toru i pomažući roditeljima s kućnim obvezama, dok je Ezav bio agresivni lovac na životinje i dovodio mnoštvo problematičnih žena kući. Zbog tih okolnosti, blagoslov je pao na Jakova. Zatim se povela diskusija među predstavnicima Rijeke, Beograda, Pančeva i Mađarske o slobodi volje: za vrijeme Rebekine problematične trudnoće, ona saznaje za proročanstvo da će "stariji služiti mlađemu". Je li Ezav imao slobodnu volju – ili je njegovo razuzdano ponašanje bilo unaprijed determinirano? Rabinski autoriteti ustvrdili su da se sve događa po Božjem planu, a svaka odluka koju donesemo na ovaj ili onaj način doprinosi ka *tikun olam*, ultimativnom popravljaju svijeta, i dolasku mesijanskog doba, te da sve ima svoj razlog i višu svrhu koju mi, maleni pojedinci, ne možemo dokučiti.

Tijekom drugog dana, predstavnici ex-Yu zajednica također su morali navesti što smatraju svojim najvećim postignućem u ŽO, odnosno događaj na koji su oni osobno najviše ponosni. Predstavnici su navodili različite

uspješne programe, kao što je npr. veliko javno predavanje o Holokaustu; sudjelovanje u međunarodnim projektima borbe protiv antisemitizma; komemorativno putovanje u Auschwitz; druženje među općinama; program približavanja javnosti židovske kulture i religije; odjek govora s ovogodišnjeg obilježavanja Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta. Svrha ovog zadatka bila je motivirati jedni druge primjerima dobre prakse.

Tijekom večere drugog dana, Osječani su sjedili za stolom s izraelskim organizatorima, a osnovna je tema bila Erez Israel, kamo naša Općina planira putovati – čim to bude bilo moguće – i time ostvariti želje naših članova. Naši ljubazni organizatori Smadar, Noa, Menachem i Zsuzsa htjeli su čuti više o mojem studiju u Jeruzalemu, a mene je zanimala njihova percepcija nas. Kao JCC Global, surađivali su s mnogobrojnim zajednicama u različitim zemljama, pa sam ih pitala kako doživljavaju nas ovdje – ex-Yu židovske zajednice.

"Pravi ste Balkanci", nasmijala se Smadar, "topli, vedri, gostoljubivi. I imate dobar osjećaj za zajedništvo. Te vas kvalitete ističu od svih ostalih židovskih zajednica".

"Balkanci smo? Ah, a tako se trudimo ne biti", nasmijali smo se. Nažalost, ta se riječ u domaćem diskursu koristi u negativnom smislu, ali Smadar je svojim pojašnjenjem upravo razbila taj stereotip. Zašto bi bilo sramota biti Balkanac? "Vaša komunikativnost i otvorenost nadilaze sve ostale židovske skupine s kojima smo radili – i zato vjerujemo u vas. Ovaj vikend, nove mogućnosti su se otvorile, a mnoge stvari tek su započele. Sada morate djelovati – a to vam dolazi prirodno. Mi smo vam malo pomogli, ali dalje morate sami", zaključila je Smadar širom se smješkajući.

Na retreatu je vladala familijarna atmosfera, kao i u našim konkretnim zajednicama, ali pojačano. Uživali smo dijeliti energiju zajedno s članovima naše židovske obitelji. U nedjelju smo svi pokazali velik entuzijazam oko nastavka suradnje među ex-Yu općinama. Naglasili smo kako vikend-seminari i radionice poput Budve, Sarvaša, Kladova i sl. imaju svoju važnost, ali njihov je cilj prvenstveno individualno druženje općeg

članstva. Ovaj vikend, zapalili smo vatru koja je oduvijek bila ovdje među nama, ali sada smo je izvukli na površinu, stvari koje su bile nejasne, sad su se razjasnile. Zaključili smo da je potrebno više ovakvih aktivnosti koje uključuju upravo lidere općina u njihovom zajedničkom nastojanju povezivanja općina i ostvarivanja suradnje. Predstavnici Doboja ponudili su ugostiti nas u svom gradu na jednom okupljanju ovakvog tipa – uz obećanje da će prirediti velikog vola na žaru. Predloženo je osnivanje WhatsApp grupe i provođenje redovnih Zoom sastanaka. Obećali smo po potrebi držati jedni drugima edukacije, ali i organizirati zajednička putovanja te kulturalne programe. Shvatili smo da svaki pojedini lider – ali i svaka zajednica – ima nešto posebno čime može doprinijeti novonastaloj suradnji. Zaključili smo da je važno održavati retreatove ovakvog tipa na redovnoj bazi kako bi se nastavila suradnja koju smo započeli.

Završna je radionica uključivala svojevrsan psihotest o mentalnom stanju sudionika nakon retreata: od razglednica koje prikazuju ceste i puteve, valjalo je izabrati sliku koja nas najviše privlači i objasniti svoj izbor skupini. Neki su prikazi bili realistični, neki šareni i apstraktni, neki bajkoviti. Neki su prikazivali jasne linearne puteve koji vode od točke A do točke B, a neki kompleksne petlje. U obrazloženjima su svi pokazali veliku količinu optimizma i entuzijazma. Budući da su se ovaj vikend otvorile različite mogućnosti koje su nas natjerale da preispitamo svoj čitav život, neki su odabrali prikaz kompleksne petlje koje označavaju nesigurnost kamo dalje

krenuti. Pa ipak, rečeno je da ponekad novi početak uključuje donošenje teških odluka: neke ceste treba zatvoriti da bismo mogli poći novim putem. U skupini smo zaključili da se čak i komplicirani putevi kreću u jasnom smjeru: premda nam cilj možda u ovom trenutku nije vidljiv, on postoji. Zbog ograničenosti ljudskim stanjem, ne vidimo širu sliku – i plan koji je u pozadini, mehanizme koji iz *stand-by modea* upravljaju našim tijelima i umovima, vodeći nas u određenom smjeru. S druge strane, mnogima su se sumnje i nedoumice razriješile ovaj vikend te su izabrali šareni puteljak koji izgleda kao da ga je nacrtao Kandinsky, a koji imaju jasan početak i nacrtanu strelicu koja označuje smjer kretanja,

u skladu sa židovskim linearnim poimanjem vremena. Zaključili smo zajednički da postoji razlog zašto smo smješteni baš ovdje i sad, baš mi, baš u ime svojih zajednica, starih i novih, s velikom odgovornošću na ramenima. Premda cesta koja se otvorila ima oštra skretanja i nekoliko znakova upozorenja, koja predstavljaju prepreke, dominantne boje na tom crtežu su vedre, što znači da je poteškoće moguće nadići ako pokažemo upornost i odlučnost. Takva cesta ima strelicu koja jasno pokazuje ispravan smjer, a potrebno je samo malo hrabrosti da bi se učinio iskorak – i tada će se petlja izravnati, a cesta će nas povesti sama dalje.

Paula Rem

GRCI VS. ŽIDOVI – PROSLAVA HANUKE U ŽO OSIJEK

Naša Općina proslavila je Hanuku u svojim prostorijama u nedjelju 18. prosinca veselo i prilično originalno. Boris Polgar pobrinuo se za zakusku koja se sastojala od mnoštva židovskih specijaliteta, dok se Ženska sekcija pobrinula za slatki dio, pripremvši pregršt kolača i slastica.

Voditeljica Nedjeljne škole osmislila je igricu za djecu i odrasle u kojoj su sudionici bili podijeljeni u dvije skupine: jedna su bili Grci, a druga Židovi. Obje skupine dobile su zadatke koje su trebale ispunjavati i pomoću kojih su se natjecali, zdušno se trudeći da baš njihova

skupina pobijedi. Bilo je zanimljivo gledati kako se „Grci“ muče recitirati na grčkom, dok su Židovi bez problema obavili svoje zadatke na hebrejskom. Na kraju, bez ozbira na silni trud „Grka“, Židovi su pobijedili jer je igrica bila tako osmišljena da na kraju, kao i u pravoj borbi Makabejaca i Grka, Židovi pobijede.

Nakon igrice i podjele poklona za djecu, uz glazbu i ples nastavilo se druženje sve do večernjih sati.

Nives Beissmann

PALJENJE SVJEĆICA U SINAGOGI

U bivšoj donjogradskoj sinagogi, danas Evanđeoskoj pentekostnoj crkvi Radosne vijesti, 20. prosinca, na treću večer Hanuke, članovi naše općine zajedno s gostima iz Pečuha zapalili su svjeće na hanukiji.

Sve je počelo s ponudom gospodina Petera Heindla koji je predložio da dođe u Osijek zajedno sa suprugom i nekoliko svojih prijatelja te da jednu od svjećica na hanukiji upalimo zajedno. Zatim je krenulo dogovaranje oko toga gdje i kako ćemo to napraviti te smo ljubaznošću pastora Damira Špoljarića dobili priliku da to obavimo na mjestu gdje se nekada davno to redovno obavljalo – bivšoj sinagogi.

Na ovom divnom događaju, kojem nažalost nemamo često prilike nazočiti, okupilo se podosta članova naše općine. Maleni je Albert Lajoš upalio svjećice, gospodin Peter je izrekao molitve, otpjevali smo Maoz Tzur i malo se podružili. Nije nam smetala ni jezična barijera – gdje ima volje, sve se teškoće svladaju.

Naši su gosti nakon toga otišli put Mađarske, jer su već sutradan palili svjećice u Mohaču, sljedeću večer u Dombovaru, da bi večer iza toga, na Šabat, već bili ponovo u svojoj sinagogi u Pečuhu. Odlučili su za ovu Hanuku svaku večer biti sa članovima neke druge židovske zajednice. Divna inicijativa, nadamo se da će se još neka zajednica nama u blizini odlučiti na sličan korak koji ćemo mi definitivno objeručke prihvatiti. Razišli smo se punih srca s nadom da neće morati proći toliko puno godina do sljedeće slične prilike.

Nives Beissmann

JEDAN TRENUTAK U ŽIVOTU

Kažu da svatko od nas dobije jedan trenutak u životu, jedan trenutak u kojem dobijemo priliku učiniti nešto nesebično, potencijalno opasno po nas same, nešto od čega nikakve koristi imati nećemo, ali nam je jasno kako to učiniti treba. U toj situaciji, filmsko-stripovskoj, doslovno nam na jednom ramenu sjedi empatija, na drugom sebičnost ili, slikovito izraženo, na jednom ramenu vrag, na drugome anđeo. Međutim, posljednja analogija nije pravedna, jer jasna granica između dobra i zla nije uvijek lako vidljiva. Empatija sa jednog ramena je jasna: evo što trebaš učiniti u ime ljudskosti, u ime milosrđa, u ime poštenja.

Sebičnost s drugog ramena postavlja pitanja: "A zašto baš ja? Ima li netko drugi tko može pomoći? A što je taj koji pomoć treba učinio da se dovede u situaciju da treba pomoć? Smijem li riskirati sebe ako ima onih koji o meni ovise te riskirajući svoju dobrobit, riskiram i njihovu?". Kako se nižu, pitanja postaju sve uvjerljivija i polako gube upitnik na kraju. Onda na kraju dobijemo racionalizaciju: "Nisam ja stvorio situaciju u kojoj je moja pomoć potrebna, pa ne mogu niti biti odgovoran za posljedice ako svoju pomoć uskratim. Nisam kriv. Neću biti kriv." Sebičnost priča puno više od empatije i ako

dopustimo, uskoro je to jedini glas kojeg ćemo čuti.

Izabrat ćemo. Prvi će puta izbor biti težak. Sumnja i preispitivanje mučit će nas dugo. Jesam li dobro izabrao? Dilema će trajati sve dok se ponovno ne nađemo u sličnoj situaciji. Pomoći ili ne? Djelovati nesebično ili ostaviti problem drugima? Kada se dogodi sljedeća slična situacija, izbor će biti lakši. Već smo sve racionalizirali. Bit će prirodno skočiti u pomoć. Ili će biti lakše okrenuti glavu. Ako smo odlučili ne pomoći, jer nije trenutak, jer imamo odgovornost prema sebi i svojim, jer nije do nas, oboružat ćemo se svojom racionalizacijom i načičkati sve ta opravdanja za svoj postupak poput oklopa, stalno na oprezu, stalno u stavu obrane, očekujući napad i spremni da pravdamo svoj postupak glasno, nervozno, samouvjerenom. Sljedeći će nam izbor biti isti. Ako smo odlučili pomoći, past će nam teret izbora s ramena, korak će nam biti lakši, i dan će nekako biti vedriji, boje svijeta jasnije. Nećemo imati potrebu braniti vlastiti postupak, umjesto oklopa imat ćemo osmijeh, a sljedeći put odabrat ćemo isto.

I tek tada, kada odlučimo ponovno reagirati na isti način, shvatit ćemo kako je onaj

trenutak bio onaj jedan trenutak u životu, u kojem smo definirali tko smo, u kojem smo rekli sebi i drugima: "Ovo sam ja!". Trenutak koji nas je obilježio do kraja života, u kojem smo odrasli, postali osoba. Pravednik. Ili ne.

Mi danas znamo što je izabrao Kamilo Firinger, odabrao je da bude pravednik. Ceremonija dodjele medalje Pravednik među narodima Kamilu Firingeru u organizaciji izraelskog veleposlanstva i Grada Osijeka koja je održana 24. siječnja u Kulturnom centru samo je potvrdila nešto što je on već bio i prije ceremonije. Znala je to njegova živuća rodbina, znali su to ljudi koji su ga poznavali. I on je to znao, siguran sam. Medalja nije ništa promijenila, samo je potvrdila istinu. Njemu medalja ne treba, niti mu je trebala, ali je lijepo, logično, pravedno da ju je dobio. Makar i posthumno. To što je medalju dobio dobro je zbog njegovih nasljednika, zbog njegovih prijatelja, ali najviše zbog nas ostalih. Zbog svih onih koje tek čeka sličan izbor, koje tek čeka taj trenutak.

Onaj jedan trenutak u životu.

Damir Lajoš

DVADESETI STRUČNI SKUP POUČAVANJA O HOLOKAUSTU

Stručni skup „Poučavanje i učenje o Holokaustu i sprečavanju zločina protiv čovječnosti“ konačno se održao u rektoratu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku od 24. do 27. siječnja 2023. godine. Zašto kažem konačno? Zbog toga što se to trebalo dogoditi još dvije godine ranije, no pandemija je pokvarila planove pa se stručni skup u Osijeku održao tek ove godine.

Ovaj skup već godinama organizira Agencija za odgoj i obrazovanje (AZOO) uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja i to na način da se svake godine održava u drugom gradu, a biraju se gradovi u kojima je nekada postojala ili još uvijek postoji židovska općina. Održava se povodom Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta, a ovim jubilarnim dvadesetim skupom, obilježio se i početak hrvatskog predsjedanja Međunarodnim savezom za sjećanje na Holokaust – IHRA-om.

Ove godine stručni skup organiziran je u suradnji s Jad Vašemom, Šoa Akademijom, Memorial de la Shoah iz Pariza te Židovskim općinama Zagreb i Osijek. Prisustvovalo je sedamdesetak nastavnika i profesora različitih predmeta u osnovnoj i srednjoj školi: povijesti, etike, sociologije, vjeronauka, filozofije, hrvatskog i stranih jezika koji su kroz skup saznali o novim strategijama poučavanja i učenja o Holokaustu. Predavači su bili hrvatski i inozemni stručnjaci, a kroz nekoliko dana trajanja skupa sudionici su imali priliku poslušati i nekoliko svjedočanstava preživjelih i sudjelovati u nekoliko radionica.

Loranda Miletić, viša savjetnica za povijest u AZOO-u, istaknula je u uvodnoj riječi da je odgovornost i dužnost svih nas da odajemo počast žrtvama i preživjelim, te da je obrazovanje glavno oružje u borbi protiv ideologije mržnje.

Skup je otvorila Dubravka Brezak Stamać, ravnateljica Agencije za odgoj i obrazovanje, a nakon nje skupu su se obratili Ognjen Kraus, predsjednik ŽO Zagreb i predsjednik Koordinacije židovskih općina Hrvatske, Damir Lajoš, predsjednik ŽO Osijek, Frano Matušić, državni tajnik u Ministarstvu europskih i vanjskih poslova, Vesna Šerepac, izaslanica ministra Radovana Fuchsa, Sara Lustig, savjetnica predsjednika Vlade Republike Hrvatske te Njegova Ekselencija Gary Koren, veleposlanik Države Izrael u Republici Hrvatskoj. Veleposlanik Koren zahvalio je Agenciji na kontinuiranoj organizaciji ovakvih edukacija te naglasio iznimnu važnost učitelja u obrazovnom procesu. Izrazio je zadovoljstvo činjenicom da je već 400 hrvatskih učitelja prošlo stručno usavršavanje u Jad Vašemu.

Nakon pozdravnih govora, Darko Fischer je održao predavanje o prilikama u Osijeku tijekom rata i o spašavanju svoje obitelji. Početak stručnog skupa poklopio se (i to ne slučajno) sa ceremonijom dodjele priznanja *Pravednik među narodima* Kamilu Firingeru, koji je spasio Darka Fischera, njegovu sestru Lelju i njihovu majku. Ceremonija je održana u podne, a popodne istog dana započeo je stručni skup.

Prvi dan skupa završio je predavanjem Gorana Hutinca s Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Tema predavanja bila je *Holokaust u NDH*, a tijekom predavanja sudionici skupa su mogli saznati o tijeku Holokausta u Hrvatskoj: kako je započeo, kako su se i gdje formirali logori, koliko je Židova stradalo i na kraju, na koje su načine malobrojni uspjeli preživjeti.

Drugi dan skupa započeo je jako zanimljivim izlaganjem Zlatka Karača o sudbini sinagoga Slavonije i sjeverne Hrvatske. Profesor Karač istaknuo je da su samo tri sinagoge na ovom području ostale sačuvane.

Na mjestima nekih sinagoga postoje samo spomen-ploče, no neke nemaju ni to – sjećanje na te sinagoge potpuno je izgubljeno. Na kraju predavanja Karač je naglasio da je obaveza današnjih generacija da preživjelo sinagogalno naslijeđe očuvamo i obnovimo, a da za one kojih više nema treba barem postaviti spomen-ploče, ako već ne ništa drugo.

Nakon predavanja započele su radionice koje su bile prilika za iskustveno učenje. Nastavnicima su ponuđene tri radionice, od kojih su oni mogli odabrati dvije na kojima će sudjelovati. Radionice su bile: o logoru u Đakovu (Hrvoje Volner), đakovačkom groblju (Loranda Miletić) i o nastavnim materijalima Jad Vašema na hrvatskom jeziku (Lea Micha Garyfallia).

Popodne se nastavilo predavanjem *Holokaust Židova u Slavoniji* Zlate Živaković Kerže, da bi se drugi dan stručnog skupa završio kratkim dokumentarnim filmom *Da se ne zaboravi*. Film prikazuje odlazak Branka Lustiga zajedno sa zagrebačkim studentima u Auschwitz u sklopu Marša živih 2014. godine.

Sljedeći dan organiziran je odlazak u Đakovo i posjet đakovačkom židovskom groblju uz vodstvo Hrvoja Volnera i Damira Lajoša, nakon čega su nastavnici imali priliku obići židovske lokacije u centru Osijeka uz stručno vodstvo profesora povijesti Tomislava Vukovića. Na kraju šetnje, posjetili su prostorije naše Općine, gdje im je Damir Lajoš

održao kratko predavanje i pokazao naše prostorije. Naš predsjednik tom je prilikom istaknuo značajnu ulogu Židova u razvoju i svakodnevnom životu našeg grada.

Dan je završio s još dvije radionice: jedna s temom *Holokaust u književnosti*, a druga o rodno uvjetovanom nasilju u Holokaustu kojoj su obrađeni razlozi šutnje žrtava i zapostavljanja tog dijela povijesti.

Posljednjeg dana skupa održano je još nekoliko radionica, prikazano još nekoliko primjera dobre prakse te su predstavljeni novi nastavni materijali i nove strategije poučavanja i učenja. Skup je završio evaluacijom u kojoj su sudionici ocijenili ovaj skup visokom ocjenom, naglasili značaj poučavanja o Holokaustu i izrazili interes za daljnje usavršavanje o ovoj temi kroz razne dostupne edukacije.

Nives Beissmann

MEĐUNARODNI DAN SJEĆANJA NA ŽRTVE HOLOKAUSTA

Međunarodni dan sjećanja na žrtve Holokausta obilježava se diljem Europe, a ni Hrvatska svakako nije iznimka. Generalna skupština Ujedinjenih naroda opredijelila se za datum 27. siječnja, dan kada je Crvena armija oslobodila logor Auschwitz-Birkenau. Ovaj je datum ustanovljen tek 2005. godine. Do tog su trenutka već postojali dani koji komemoriraju žrtve Holokausta na razini pojedinih zemalja Europe. Države Europe su najčešće koristile datum osnivanja najvećeg logora na svom području ili datum njegova raspuštanja, bilo

kroz proboj zatvorenika, oslobađanje od strane savezničkih vojski i slično. Nakon toga je država Izrael odredila 27. Nisana za Jom Hašoa, kao dan sjećanja na Holokaust. Na kraju je određen i ovaj datum od strane generalne skupštine UN-a.

Osječka Židovska općina obilježava svake godine komemoraciju logora u Đakovu, komemoraciju logora u Jasenovcu, Jom Hašoa i Međunarodni dan sjećanja na Holokaust.

Nekako prešutno, smatralo se kako bi države, odnosno lokalne i regionalne uprave,

trebale organizirati komemoraciju na ovaj dan, dok bi židovske općine organizirale komemoraciju na Jom Hašoa. Jednako prešutno, organizaciju oba događaja preuzeli smo sami. No ipak nije sve tako crno. Baš kada se činilo kako se obilježavanje ovog datuma počinje pretvarati u svojevrsni „pro-forme“

događaj, sada već tradicionalni dolazak članova Udruge dragovoljaca domovinskog rata Sveti Rok baca novo svjetlo. Svjedoci strahota Domovinskog rata pridružili su se svjedocima strahota Holokausta i zajedno rekli: "Nikad više!".

Ove naizgled različite skupine na jednom mjestu šalju istu poruku i svjedoče o neophodnosti ovakvih događaja. Jasenovac, Auschwitz, Vukovar, Škabrnja... imena su mjesta iza kojih leži žrtva stradalih i bol preživjelih. Izgubljeni životi i slomljena srca – i stradali i preživjeli, i direktni svjedoci i njihovi potomci, svi zaslužuju našu pažnju, naš naklon, naše suosjećanje, jer samo stvarnom empatijom možemo postići cilj kojeg deklamiramo.

Damir Lajoš

POSJET MALIH IZVIĐAČA ŽIDOVSKOJ OPĆINI OSIJEK

Suradnja izviđačkog kluba Javor i ŽO Osijek počela je još prije nekoliko godina kada su nas Javorovci, u sklopu manifestacije *Bogatstvo različitosti*, pozvali u goste i kada su odlučili upoznati svoje izviđače sa židovskom kulturom, običajima i plesom. Od tada se svake godine družimo u raznim prilikama.

Bogatstvo različitosti manifestacija je koju izviđački klub Javor već godinama

organizira u siječnju, povodom Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta. Parola Javorovaca je: „Izviđači su otvoreni za sve – bez obzira na spol, podrijetlo, rasu, jezik, naciju, vjeroispovijest.“ U klubu se aktivno radi na razvijanju tolerancije i izviđače se uči da različitost samo oplemenjuje i obogaćuje, a ne razdvaja.

Ove godine nam je 27. siječnja, upravo na Dan sjećanja na Holokaust, u posjetu došla najmlađa skupina izviđača sa svojim voditeljima. Upoznali smo ih s osnovnim pojmovima židovstva, a znatiželjni su mališani imali priliku družiti se s polaznicima naše Nedjeljne škole. Odradili smo nekoliko radionica i igrice u kojima su mali izviđači sudjelovali zajedno s našom djecom. Na kraju smo iskoristili ovu priliku i da se svi zajedno zabave i nauče nekoliko židovskih plesova za najmlađe.

Nives Beissmann

PUTOVANJE ŽIDOVSKJE OPĆINE OSIJEK U IZRAEL

O mogućem putovanju u Izrael u našoj ŽOO govori se već dugo. Prirodno je da bi svaka židovska općina htjela svojim članovima omogućiti posjet Eretz Israelu, štoviše na redovnoj bazi, jer je halahička obveza svakog Židova jednom godišnje prinijeti žrtvu u Jeruzalemskom hramu. Da, da, znam, reći ćete mi, Drugog hrama nema još od 70. godine n. e., a od njega je ostao samo Zapadni zid, Zid plača... neki smatraju da Drugi Hram i nije baš pravi, da se zakon iz Tore odnosi samo na Prvi hram, srušen u 6. st. pr. n. e., ali naša je obveza prilagoditi zakone današnjem vremenu. Ako već imamo mogućnost, bilo bi lijepo svake godine posjetiti Izrael i staviti ruku, odnosno poruku, među procijepe... Uglavnom, članovi naše ŽOO već dugo sanjaju, nemojmo reći 2000 godina kao u izraelskoj himni, ali barem 20, o posjećivanju Eretz Israela, međutim, dosad nam to nije uspjelo. Postojala je želja, ali je nedostajalo inicijative. Ta želja je, dakako, rasla i rasla, sve dok nije kulminirala i konačno rezultirala fantastičnom ekspresnom organizacijom. Naša ŽOO je praktički u mjesec dana organizirala cjelokupno putovanje. Iako su neki, novozavjetno rečeni, nevjerni Tome

sumnjali da se kompleksno putovanje može tako brzo organizirati, mi smo pokazali što je snaga volje. Čak i kad se činilo da su svi izgledi protiv nas – mi smo znali da ćemo uspjeti. Jednom kad je odluka donesena, dalje je bilo lako. Samo mehanički rad. Nakon donošenja odluke o putovanju u Izrael, nismo trtili vrijeme. Punom parom bacili smo se na organizaciju.

Tako je, nakon toliko puno godina iščekivanja i nadanja, članovima Židovske općine Osijek konačno ispunjena dugogodišnja želja. Eru COVID-a napuštamo puni žara i entuzijazma za novim početcima i uspješno organiziramo putovanje u Eretz Israel. Mnogima je ovo prvi put, prvi posjet lokacijama u zemlji naših predaka, a poseban je privilegij bio podijeliti ovaj emocionalni trenutak s onima koji su nam najbližiji. Probudilo se židovsko kolektivno pamćenje, ono što nas organski povezuje. Ulazak u zemlju naših predaka podsjetio je članove ŽO na naše židovsko podrijetlo ispod svih društvenih (purimskih) krinki, koje su bile aktivne i tijekom putovanja.

Zajedno s članovima naše ŽO obitelji, putovanje smo omogućili i drugim osobama s kojima nas vezuje društveni kontekst. Jako nam je drago što smo našim poznancima "nežidovskih" vjeroispovijesti također omogućili obilazak Svete Zemlje, a nismo tu mogućnost "škrto" čuvali za sebe. Židovi i kršćani tako su stajali rame uz rame tijekom ovog posjeta, koji je uključivao židovske, kršćanske i muslimanske lokacije. Tako smo imali priliku učiti o raznim religijama i kulturama.

Međutim, putovanje nije uključivalo samo "udžbeničke" posjete crkvama i muzejima, već i avanturističko provlačenje špiljama Davidovog grada i Hramske gore, te penjanje na Masadu, mjesto gdje se višeput tijekom židovske antike organizirao pokret otpora protiv okupatora. Planinarili smo pustinjom dok su iznad nas prelijetale vojne letjelice "lovci" na putu prema Gazi; spavali smo u kibucu gdje nas je jutarnja sirena lažno navela na pomisao da smo se našli u *Faudi* pod arapskom okupacijom; plivali smo u slanom i gorkom Mrtvom moru, na čijim su se obalama nalazili debeli talozi soli koji izdaleka izgledaju kao valovi; također smo iskusili večernji život Tel Aviva. Mlađi putnici imali su prilike isprobati i usporediti razlike u *fast food* restoranima između Palestine i Izraela: Benjamin tako ističe da je KFC u Palestini jeftiniji i masniji, a u Izraelu, zbog strogih košer pravila, suhlji i zdraviji. Porcija jednake veličine u Betlehemu je koštala 60 šekela, a u Izraelu 140... i tako... Na ulicama Starog grada Jeruzalema, cjenkali smo se za suvenire, neki uspješnije (Biljana je ukras u obliku sove dobila za samo 20 šekela, a prvotna cijena bila je 80),

a neki manje uspješno (moja ljubičasta hanukija bila je 200 šekela nakon cjenkanja, a 500 prije... ali dobro, sviđa mi se).

Premda smo bili relativno homogena grupa, svojevrsan naboj vukao nas je u različitim smjerovima. Stojeći u kolektivu rodbine i prijatelja različitih vjeroispovijesti, osjetili smo "pozadinsko zračenje" koje nas vuče u jednom smjeru. Kršćani su rado ostali pomoliti se kod Isusovog groba, a Židovi su prije svega cijenili mogućnost staviti ruku na Zid plača, mjesto gdje su milijuni ljudi tijekom povijesti stajali, baš poput nas. Sinulo nam je, da, sada smo ovdje svi zajedno, kao jedna grupa, ali to je više rezultat proizvoljnih okolnosti – u stvarnosti, nešto nas je privlačilo "našima". Energija tih mjesta vratila je pripadnike ŽOO tisućama godina u prošlost, kad su naši preci hodali ovim ulicama, odlazili u kupovinu, radili, pisali, učili, molili se – to je nešto što nas povezuje u duhovnom smislu, nešto od čega ne možemo pobjeći.

18.2. proveli smo cijeli dan putujući: u 9 ujutro krenuli smo iz Osijeka, oko 13 stigli u Budimpeštu, a oko 16 krenuo je avion. Oko 21 bili smo u hotelu u Betlehemu. Pa ipak, dan je proletio jer smo bili u odličnom društvu: od samoga početka, atmosfera je bila izvrsna, kolektivni duh ŽOO pratio nas je cijelim putem. Našim nežidovskim prijateljima i poznancima govorili smo o židovskim običajima i praksama, o radu naše Općine, o događajima i aktivnostima te Mjesecu židovske kulture. Premda se govorilo o mnogočemu, teme vezane uz židovstvo i našu općinu prirodno su prevladale. Bilo nam je drago iskoristiti priliku da omogućimo drugima uvid u naše židovstvo,

ali i nasmijati se ponekom internom štosu koji samo mi razumijemo. To je dodatno ojačalo našu unutaržidovsku povezanost. Trenutci odvajanja pri odlasku na spavanje bili su kratki, jer smo u sobe dolazili u kasnim večernjim satima, a budili smo se dosta rano.

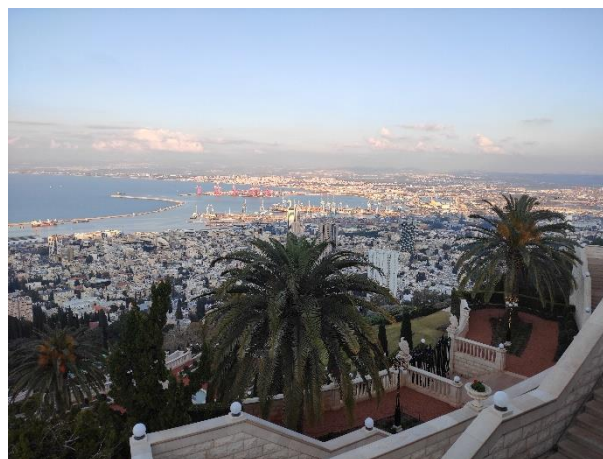
Vlasnica agencije koja je organizirala put, Berta Belson, podrijetlom iz Sarajeva, izvrsno nas je tijekom prvog dana provela Betlehemom i Starim Gradom u Jeruzalemu, uključujući Zid plača, a Osječanka Tanja Ben Haim koja već dugi niz godina živi u Izraelu preuzela je vođenje od sljedećeg dana – bilo nam je posebno drago susresti se s "našima" koji već dugi niz godina tamo žive. Atmosfera je bila domaća i opuštena, a s objema izvrsnim vodičicama smo se odmah sprijateljili. U ponedjeljak, posjetili smo druge važne lokacije u Starom Gradu, uključujući Davidov grob, Prostoriju Posljednje večere, Križni put, Crkvu svetog groba i Davidov grad, fascinantne podzemne špilje antičkog grada koji se nekad tamo nalazio. Multikulturalnost smo pokazali posjećivanjem vrha Temple Mounta, nekad najsvetijeg mjesta u židovstvu (gdje je bio Hram), a danas se uslijed povijesnih okolnosti nalazi ne jedna, već čak dvije džamije. Bilo je vremena i za kupnju suvenira. Također smo posjetili Yad Vashem, najvažniji svjetski muzej posvećen žrtvama Holokausta, koji smo nažalost zbog ograničenog vremena morali "pretrčati". No time je više razloga da dođemo ponovno.

Nakon dva noćenja u Betlehemu, dvije noći proveli smo u Jeruzalemu, u zapadnom dijelu zapadnog Jeruzalema, otprilike 2 km od strogog centra, Jaffa Street. U utorak smo posjetili sabor, Knesset, i Vrhovni sud. Zgradama su nas proveli vodiči koji tamo rade, uz prijevode naše vodičice, Osječanke Tanje Ben Haim. Tog dana također smo posjetili Mount Scopus, odakle se pruža lijep pogled na grad, i Maslinsku goru, na kojoj se nalazi Getsemanski vrt i crkva. Nažalost, za posjet fakultetu nije bilo vremena – opet razlog više za ponovni dolazak. Bilo je prilike za kupnju na tržnici Mahane Yehuda i ručak u novom centru grada. Na kraju ispunjenog dana, "protrčali" smo dvije važne lokacije u Izraelskom muzeju – maketu antičkog Jeruzalema i Dead Sea

Scrolls, spise stare preko 2000 godina, pronađene u špiljama kod Mrtvog mora. Valja se vratiti i detaljnije proučiti sve što muzej nudi.

U srijedu ujutro prošetali smo Jaffa ulicom. Jako smo zadovoljni što smo imali priliku doživjeti glavnu ulicu novog centra Jeruzalema u tihim jutarnjim satima, kada grad tek izranja iz sna i nema uobičajene dnevne gužve. Kasnije, krenuli smo prema Masadi, fascinantnoj antičkoj utvrdi koji su koristili Makabejci u 2. st. pr. n.e., pokret otpora protiv Rimljana u 1. i 2. st. n. e., a koja je još uvijek očuvana. Naučili smo da su antički Židovi pod rimskom vlašću imali poprilično napredne tehničke uvjete za život, na primjer kanalizaciju i podno grijanje. S planine u more – uslijedilo je plivanje u Mrtvom moru, gdje smo također vidjeli devu, što je bila neočekivana zanimljivost. Navečer smo stigli u kibuc Sdot Yaakov. Nakon tri dana slušanja biblijskih objašnjenja za nazive pojedinih mjesta, bilo nam je smiješno čuti da se ovaj kibuc ne zove po patrijarhu Jakovu, nego Jacobu Rotschildu, glavnom sponzoru kibuca.

Mnogi od nas prisjetili su se svojih ranijih iskustava života u Izraelu. Idući dan imali smo predavanje o kibucu, nekad važnoj poljoprivrednoj zajednici u kojoj su obitelji živjele zajednički kao komuna, a koja je danas postala resort za turiste. Kibuci izumiru, ljudi više ne rade na polju, već plaćaju najamne radnike iz Azije, a vlastite proizvode ne konzumiraju, već izvoze. Također smo posjetili obalu Galilejskog mora, gdje je crkva na Mount of Beatitudes, i na koncu poznate Bahajske vrtove u Haifi. Slušali smo predaju o skupini koja iščekuje spasitelja pod imenom Bahaula (ne Paula!). Navečer smo stigli u Tel Aviv, a mnogi su iskoristili priliku prošetati plažom, posjetiti stari grad Jaffu, kafiće i klubove blizu mora.

Petak je bio dan namijenjen šetnji Tel Avivom, što smo i učinili. Ovaj užurbani grad istovremeno je moderan i bliskoistočan što doprinosi posebnom dojmu.

Možemo biti jako ponosni što je naša ŽOO uspjela u impresivno kratkom roku organizirati ovako kompleksno i sadržajem nabijeno putovanje – vjerujem da smo se svi vratili sretniji, smjeliji, sigurniji u sebe i u svoja uvjerenja te spremniji djelovati. Putovanje je

djelovalo kao filter naših komunikacija i postalo je jasno što nam je najvažnije, što nas istinski ispunjava, do čega nam je najviše stalo – potpuno neovisno od svakodnevnih obveza koje guše – stoga se s putovanja vraćamo s novim iskustvima, pamćenjima i odlukama. U ovih samo šest dana, mnogo smo toga vidjeli i iskusili, ali za svaku lokaciju koju smo vidjeli, postoji mnogo onih koje nismo. Nadajmo se sljedećem putovanju, možda u ponešto drukčijem aranžmanu!

Dakle, ne preostaje reći drugo nego – do nagodine u Jeruzalemu!

Paula Rem

MOJ DOŽIVLJAJ IZRAELA

se živi u pravom smislu te riječi. Od Galilejskog jezera, Masade, Yad Vashema, Yafu, Tiberiasa, kibuca i plantaža, pa sve do kupanja u Mrtvom moru te predivnoj plaži u Tel Avivu koja izlazi na Sredozemno more, Izrael je država o kojoj se može puno reći.

Nakon upečatljivih iskustava i predivnih lokacija, Izrael će mi zauvijek ostati u sjećanju, a nadam se i ponovnom odlasku u ovu predivnu zemlju.

Biljana Majnik ex Papo

PROSLAVA PURIMA U ŽO OSIJEK

Proslava praznika Purima uvijek je dugo iščekivani događaj u našoj Općini. Naravno da se djeca uvijek najviše vesele, no i mnogi naši odrasli članovi jedva čekaju priliku da pokažu kakvu su masku ove godine smislili za sebe. Upravo zbog toga uvijek imamo dvije kategorije pri izboru maski: dječju i odraslu.

Ove godine prvu je nagradu među dječjim maskama odnijela Hannah Altmann maskiravši se u Sherlocka Holmesa, dok je među odraslima po ocjeni žirija najbolje maskirana bila Biljana Majnik, koja je vrlo originalno sebe pretvorila u kolač Hamanovo uho.

No ništa lošije nisu bile ni druge maske: Boris kao ginekolog, Albert viking, Damir

Batman, Nikolina francuska sobarica, Ana gejša, Niko nogometaš, Roko spavalica, Nora Super Mario, bila je tu i poneka mačka, a bilo je i vještica i čarobnjaka. Maskirali su se i naši prijatelji iz Evandeoske crkve koji su došli s nama proslaviti Purim.

Osim izbora za najbolju masku, za djecu je organizirana i igrica vezana uz Priču o Esteri. U njoj su nam pomogli odrasli članovi naše Općine glumeći pojedine likove iz priče i odgovarajući na dječja pitanja, nakon čega su djeca trebala pogoditi tko je tko. Neki su dobro skrili koga glume, a neke su djeca pogodila bez problema. Uz neizostavnu buku na spomen Hamanovog imena i uz još nekoliko igrica, došlo je vrijeme i da se počastimo. Uz prefinu naručenu hranu, Boris Polgar je napravio i nekoliko židovskih specijaliteta, a za slatki dio se pobrinula naša Ženska sekcija.

Na kraju je ostalo vremena i za board games koje su s djecom igrali neumorni Matej, Florina i Nikolina, naši mladi članovi iz Vinkovaca. U tome djeca uvijek uživaju, tako da im je vrijeme proletjelo. Bila je ovo prekrasna proslava i mnogi su komentirali da je najljepše kada proslavu imamo upravo u našim prostorijama. Nadamo se da će se ovakav trend nastaviti.

Nives Beissmann

ŠOLET U NOVOM SADU

Pred sam dolazak proleća, u Novom Sadu se već tradicionalno okupljaju članovi jevrejskih (židovskih) opština s naših prostora na manifestaciji koju svi jednostavno zovemo *Šolet*. Kako je lepo u pozdravnoj reči domaćina, predsednik JO Novi Sad Mirko Štark istakao: „Mi smo u stvari jedna malo veća porodica. Taj osećaj je fantastičan i treba ga negovati i zalivati.“

Kako je nastao Šolet, saznali smo iz pozdravne reči domaćina: „Naš cenjeni član, Ruben Dajč, u jednom davnašnjem razgovoru s nekoliko članova novosadske Jevrejske opštine, shvatio je da oni u stvari ne znaju šta je šolet. Odlučio je da im to pokaže na njemu svojstven način. Skuvao je šolet za sve njih. Njima se to jako svidelo i već sledeće godine to je bio šolet za sve članove naše zajednice i kako je vreme prolazilo, sve je više naših prijatelja dolazilo, trebala nam je sve veća sala i ta manifestacija je prerasla u trejd mark Jevrejske opštine Novi Sad. To je nešto po čemu smo prepoznatljivi u celom regionu. Ruben nas je na žalost prerano napustio, ali mi nastavljamo sa tradiciom koju je on ustanovio i danas ga se sa ljubavlju sećamo“.

Za ovogodišnju organizaciju zaslužan je tim u sastavu: Mirko Štark, Mina Momčilović Belić, Ladislav Trajer, Senka Jašović, Verica Ungar Sakač, Simonida Vukadinović, Suzana Gros Marković, mladi volonteri Mia Đilas kao i Aleksandar Šosberger.

Okupljanje učesnika, koje je počelo oko 10 časova u nedjelju 19.3., praćeno je uvek popularnim melodijama Loli Pop benda, koji je bio zadužen da raspoloženje učesnika i koji je to raspoloženje držao na vrlo visokom nivou. Kako je još od kovida druženje bilo redukovano, ovo je bila izuzetna prilika da se vidimo s dragim ljudima.

Kao iznenađenje našeg susreta prof. dr Vojin Šenk nam je predstavio izvanredan projekat Najbolja tehnološka inovacija. Devojke i mladići koji su učestvovali na nacionalnom takmičenju inovatora NTI (Najbolja Tehnološka Inovacija) su nam, uz

asistenciju koordinatora Farkaš Ibolje, predstavili svoje inovativne i kvalitetne projekte. Učesnici Šoleta imali su priliku i da degustiraju pojedine proizvode mladih inovatora: sireve, med, čokoladu... Ovo je ujedno bio i podsticaj da se svi koji imaju dobru poslovnu ideju uključe u ovu inspirativnu zamisao.

Predivnim melodijama klezmer sastava Kol Šel K'Fir (Zov mladog lava) u sastavu: Leon Kajon, umetnički rukovodilac i klarinet; Julija Bal, aranžmani i klavir; Bojana Jovanović, aranžmani i violina, Nina Uzelac, violončelo započeo je umetnički deo programa. Njihova muzika nam je dočarala srećna vremena života Jevreja u Evropi poslednjih decenija prethodnog veka.

Na scenu je potom izašao novosadski jevrejski hor *Hašira*, predvođen dirigentkinjom Vesnom Kesić Krsmanović, u klavirskoj pratnji i aranžmanu Julije Bal. *Hašira*, koja ove godine slavi 30 godina svog izuzetno uspešnog rada, još jednom nas je razgalila svojim numerama. Gosti su oduševljeno pevali, tapšali, uživali.

Kao specijalni gost, nakon hora, nastupio je naš dragi Rafael Raša Kamhi, koji je iz Pariza preko svog Sarajeva stigao u Novi Sad da bi video brojne drage prijatelje. On nas je, uz gitaru, svojim pesmama vratio u vreme naših zajedničkih odrastanja i letovanja u Lošinju, Cresu, Zatonu, Pržnu. Bilo je emotivno, dirljivo, prelepo. S njim smo pevali i plesali.

Najzad su konobari počeli da iznose šolet i neizostavne štrudle sa makom i orasima. Kako je zamirisao šolet, kako to obično biva, splasnulo je interesovanje za umetnički program i prevladali su primarni instikti,.

Iako nam je zvanično proleće stiglo tek sutradan uveče, napolju je bio pravi prolećni dan koji je izmamio brojne učesnike na suncem obasjani sajamski plato. Uživalo se u lepom

danu i vremenu, uz drage prijatelje i odličan program.

Ovogodišnjoj manifestaciji Šolet 2023 prisustvovalo je između 340 i 350 učesnika, ne računajući konobare i osoblje Zlatne dvorane (iako manifestacija bez njih ne bi uspela). Pored ovako velikog odziva učesnika, tražilo se mesto više. Samo da bi prisustvovali Šoletu, u Novi Sad su došli mnogi dragi prijatelji iz raznih gradova: Splita, Osijeka, Zagreba, Rijeke, Frankfurta, Sarajeva, Natanije, Pariza, Skoplja, Beograda, Zrenjanina, Subotice, Sombora i Pančeva. Šolet je bio odlično skuvan i ukusan, tražila se i štrudla više. Skromno konstatujemo da je Šolet u celini bio pažljivo i kvalitetno organizovan i obećavamo da će sledeće godine biti još bolji.

Neumoljivo se bližio čas rastanka, kada srećni i zadovoljni učesnici kreću svojim kućama. Do skorog ponovnog susreta, šalom iz lepog Novog Sada.

Dejan Komloš, Nevena Simin, Mirko Štark

NIJE SVE TAKO CRNO: okrugli stol povodom početka hrvatskog predsjedanja IHRA-om

U ožujku 2023. godine, Hrvatska je preuzela predsjedanje Međunarodnim savezom sjećanja na Holokaust (IHRA). Riječ je o globalnoj organizaciji čiji je cilj održati ispravno sjećanje vezano uz nacističke genocidne aktivnosti i prevenirati antisemitizam u budućnosti. Njihova "radna definicija antisemitizma" najsveobuhvatnija je od svih, a mnoge države, među kojima i Hrvatska, obvezale su se usvojiti je. Sveučilišta diljem svijeta u istraživanjima antisemitizma također koriste ovu definiciju, različitu od ostalih po tome što u antisemitizam ubraja i anticionizam.

U svrhu obilježavanja početka hrvatskog predsjedanja IHRA-om, Ravnateljstvo policije Ministarstva unutarnjih poslova i Policijska uprava osječko-baranjska kontaktirale su Židovsku općinu Osijek, s kojom inače ostvaruju odličnu suradnju. Održano je nekoliko sastanaka i radnih

dogovora vezano uz prisutnost i sankcioniranje antisemitizma u Osijeku, a također je dogovoreno da će biti održana izložba i okrugli stol pod nazivom „Unaprjeđivanje obrazovanja, istraživanja i informiranja o Holokaustu te sustavno poticanje sjećanja na Holokaust“ u sklopu projekta „Zajedno protiv govora mržnje“. Program je održan 23. ožujka 2023. na Pravnom fakultetu u Osijeku, u zgradi Židovske općine Osijek. U program su se uključila dva fakulteta, predstavnici lokalne i područne samouprave, osječki predstavnici ureda pučke pravobraniteljice, mnoge građanske udruge i predstavnici medija.

Predstavnici policije pozdravili su prisutne, a dekan Pravnog fakulteta u Osijeku prof. Tunjica Petrašević naglasio je važnost kulture dijaloga u očuvanju ispravnih činjenica vezanih uz Holokaust. Profesorica Barbara Herceg Pakšić održala je izlaganje o pravnih procedurama vezanim uz kazneno djelo

poticanja na nasilje i mržnju, ali i negiranje Holokausta. Naglasila je da se prema članku 325. Kaznenog zakona kažnjava ne samo osobno provođenje zločina, već i odobravanje, poricanje i umanjivanje kaznenog djela genocida, agresije ili zločina protiv čovječnosti usmjerenog prema skupini zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti. Prof. Pakšić također je istaknula da se simboli, geste, slike i glazba nasilnog poticajnog karaktera sankcioniraju.

Prof. Hrvoje Volner s Filozofskog fakulteta u Osijeku istaknuo je da je s osječkog područja nestalo 87% Židova tijekom Holokausta. Dok je 1931. na popisu stanovništva izbrojano 2500 osječkih Židova (čak 6% stanovništva), preživjelo ih je tek oko 455. Prof. Volner također je parafrazirao Hegela ukazujući na važnost očuvanja povijesne istine i preuzimanja odgovornosti: „Ako je narod sazrio i postao povijestan, onda je odgovoran i za postupke svojih vladara koji vladaju u njegovo ime“.

Predsjednik ŽOO Damir Lajoš naglasio je značaj židovske zajednice za osječku javnost. Židovi su imali važan utjecaj na razvoj modernog Osijeka – od Oskara Nemona do Lava Mirskog – a premda je danas broj članova malen, doprinos ŽOO ostaje velik. Tu je Mjesec židovske kulture, ali i redovne cjelogodišnje aktivnosti i sudjelovanje u izgradnji kulture grada. Lajoš je istaknuo kako naša Općina izvrsno surađuje s policijom i izrazio zadovoljstvo prihvaćenošću od strane osječke javnosti. Antisemitistički izgredi ograničeni su na folklor, grafite, natpise ili poklike koji imaju simboličku vrijednost, ali na sreću ne nose fizičke posljedice, što dokazuje da naše aktivnosti imaju utjecaj na javnost. Dok mnoge europske zemlje imaju problem s lijevim antisemitizmom uslijed pritoka migranata s Bliskog istoka, Hrvatska zasad srećom nema taj problem. I tu se vraćamo nazad IHRA-inoj definiciji – da, anticionizam je također forma antisemitizma.

Dugogodišnji tajnik ŽOO Dragutin Kohn ispričao je svoje svjedočanstvo kao dijete preživjelih Holokausta. Njegov otac preživio je 2. svjetski rat kao partizan, ali nevolje su se nastavile kad je postratno bio zatvoren na

Golom otoku. Priča je publiku potresla, ali mjestimično i nasmijala – g. Kohn ispričao je anegdotu o tome kako ga je kao malo dijete tijekom rata neki nacist pitao za prezime, a nakon što je on rekao "K-O-H-N", nacist mu je dao čokoladu, jer mu je zvučalo njemački. Humoristični detalji potvrđuju da Židovima uvijek ostaje optimizam i vedri duh – čak i nakon progona i trauma.

Okrugli stol podsjetio je još jednom na važnost očuvanja sjećanja na žrtve Holokausta, ali također i podsjetio da je trenutno pozicija Židova u Hrvatskoj korektna. Budući da volimo prigovarati, ponekad izgubimo iz vidokruga onu "veliku sliku" i fokusiramo se na detalje. Mi smo sastavni dio osječke javnosti – kako kroz povijest, tako i sad doprinosimo svom gradu i svojoj državi, a društvo nas prihvaća bolje nego što mi to sebi priznajemo. Antisemitizam postoji – ali nasreću riječ je o riječima, ne o djelima. Želimo li hraniti zlo time što mu pridajemo pozornost? Sve čemu pridajemo značaj raste – želimo li bolje i tolerantnije društvo, moramo isticati pozitivne aspekte. Treba djelovati performativno – trebamo govorom, tekstom i riječima kreirati stvarnost kakvu želimo. U životu postoji mnogo izazovnih situacija – ponekad moramo riječima i djelima kreirati promjenu za kojom žudimo. Pretpostaviti, za promjenu, da je sve u redu. Da sve ide u pozitivnom smjeru – onamo kamo smo uvijek trebali biti – i da imamo priliku promijeniti uvjete koji su se dosad činili zadanima. Pozitivnom i hrabrom akcijom u sadašnjosti možemo ispisati budućnost ljepšu nego što je bila prošlost.

Paula Rem

DAN OSLOBOĐENJA OSIJEKA OD FAŠIZMA

Dan oslobođenja Osijeka obilježili smo 14. travnja, kao i svake godine, u Perivoju Kralja Tomislava, pored kosturnice sugrađana pogubljenih za vrijeme okupacije. Kraj temelja nekoć veličanstvenog spomenika, danas u potpunosti razrušenog, pored često devastirane zamjenske ploče, izbjegavajući stajanje na samu kosturnicu koja sadrži posthumne ostatke i naših sunarodnjaka, položili smo svoj vijenac. Skromni se program odvio pred malobrojnou publikom, s posljednjim svjedocima jednog od najvažnijih trenutka u povijesti našega grada. Makar na kratko, iskra radosti i ponosa pojavila se u očima, ohrabrena istomišljenicima, a časne su starine, suočene s revizionizmom, prezirom, agresijom, iskrivljenim činjenicama, svjedočile još jednom istinu.

I sami smo u našoj povijesti često bili suočeni s lažnim optužbama, revizionističkim

iskrivljavanjima, nasiljem. Kako onda da ne suosjećamo? Živih je svjedoka sve manje i manje. Vrijeme uzima svoje, a život teče dalje. Uskoro možda više neće biti inicijatora obilježavanja ovog i sličnih datuma. Na ostacima nekadašnjih spomenika niknut će drugi. Datumi kao što je ovaj nestajat će iz vijesti, iz protokola, iz udžbenika, iz sjećanja. Ali mi ćemo čuvati istinu. Čuvat ćemo je jer je i naša, u njoj je i naša patnja, naša bol, naši preci. No čuvati ju treba prvenstveno zato što je istina. To je nešto što mi radimo – i uz radost proslava i uz prijetnju odmazdom. Ponekad to činimo glasno da svi čuju, ponekad tiho i u krugu najbližih, ali postojano i uporno, nerijetko progonjeni zbog ove uloge, već tisućama godina. Upravo zbog toga dolazit ćemo na ovaj datum sve dok bude organizacije, a kada i zadnji organizator odustane, čuvat ćemo sjećanje sami.

No, povijest je prevrtljiva dama, a istina, premda ponekad preplavljena lažima, uvijek ponovno ispliva, potpuno jednaka i neizmijenjena. Mi ćemo čekati. Neizmijerno uporni, narod svjedoka, narod svećenika, svjedočit ćemo o istini: neuljepšanoj, neiskrivljenoj, neizmijenjenoj, kao i o njenim čuvarima, pravednima u svojoj misiji.

Smrt fašizmu!

Damir Lajoš

JOM HAŠOA

18. travnja, u organizaciji Židovske općine Osijek, povodom Jom Hašoa, dana sjećanja na žrtve Holokausta i junaštvo židovskog naroda, održana je komemoracija kod spomenika *Majka i dijete* u Parku Oskara Nemonu. Tom prilikom vijence su položili predstavnici Židovske općine Osijek, Grada Osijeka i Osječko-baranjske županije.

Jom Hašoa je 1951. godine ugrađen u izraelski zakon dokumentom koji su potpisali tadašnji predsjednik izraelske vlade David Ben Gurion i izraelski predsjednik Yitzak Ben-Zvi. Time je Jom Hašoa dobio status državnog

spomen-dana, kada se obilježava tuga i pijetet prema 6 milijuna Židova ubijenih u Holokaustu, ali i herojski otpor nacizmu tijekom ustanka u Varšavskom getu (19. travnja – 16. svibnja 1943).

Taj dan uklopljen je u državni protokol i ceremonijal posvećen mučenicima i herojima Holokausta. Centralna komemoracija održava se u predvečerje 27. Nisana u Jeruzalemu, na Trgu varšavskog geta koji se nalazi uz memorijalno-edukativni spomen-kompleks Jad Vašem. Nacionalna zastava Države Izrael spušta se na pola koplja, predsjednik vlade i premijer drže prigodne govore, a rabini recitiraju molitve.

U Izraelu živi, sada već u poznim godinama, nekolicina bivših logoraša, koji su preživjeli strahote, doživjeli slobodu i našli novi dom u svojoj pradomovini. Između njih svake se godine odabire šest osoba koje će paliti šest baklji, koje simboliziraju šest milijuna Židova stradalih u Holokaustu.

Na dan Jom Hašoe u cijelom Izraelu se u 10 sati prijepodne oglašavaju sirene. Tada sve staje, sve se zaustavlja: osobni automobili i sredstva javnog prijevoza, sredstva za proizvodnju, nastavni i drugi procesi i skupovi. Izraelci prestaju s radom i kretanjem, te mirnim stavom u tišini odaju počast svim stradalima u Holokaustu.

Prigodne ceremonije povodom Jom Hašoe održavaju se u cijelom Izraelu. U njih se uključuju sve odgojno-obrazovne ustanove, vojne i civilne sigurnosne službe te javne, državne i društvene ustanove i udruge. Mjesta javnih okupljanja i zabave su zatvorena. Izraelska državna televizija emitira dokumentarne i edukativne emisije o Holokaustu te rasprave na tu temu, dok na radiju svira ozbiljna glazba. Nacionalne zastave Izraela u cijeloj se državi, kao i u diplomatskim predstavništvima Izraela diljem svijeta, spuštaju na pola koplja.

Židovi u dijaspori obilježavaju Jom Hašoa u sinagogama i židovskim zajednicama. Također, deseci tisuća izraelskih srednjoškolaca, zajedno s tisućama učenika iz cijelog svijeta, obilježavaju taj dan u Auschwitzu, u manifestaciji poznatoj pod imenom *Marš živih*. Ove godine su na maršu

dugom nešto više od tri kilometra od Auschwitza do logora Birkenau, između ostalih, sudjelovala i 42 preživjela logoraša. Oni su, iako u visokoj životnoj dobi, pokazali veliku vitalnost i mentalnu snagu.

Geto, kao pojam koji predstavlja odvojeno gradsko područje u koje su prisilno useljavali Židove, postoji još od srednjeg vijeka. U Veneciji je 1516. godine židovsko stanovništvo izolirano u posebnu gradsku četvrt pokraj ljevaonice željeza naziva *Ghetto*, od kuda onda potiče naziv za geto. Polazeći od zaključaka srednjovjekovnih crkvenih koncila, razni dužnosnici, od gradskih do carskih, donosili su odluke i zapovijedi o stvaranju geta i uvjetima življenja Židova u njima. Jedini vladari koji su cijenili doprinos Židova u ukupnom gospodarskom prosperitetu u svojim kraljevstvima bili su Karlo IV. Luksemburški (geto u Pragu), te Kazimir III. Veliki (geto u Kazimierz, kasnije dijelom Krakova). Za njihove vladavine Židovi su imali gotovo iste uvjete kao i domicilno stanovništvo. Nakon ova dva vladara uvjeti življenja Židova u getoima u Pragu i Krakovu postaju sve lošiji, izjednačavajući se s uvjetima u ostalim getoima širom Europe.

Za vrijeme Drugog svjetskog rata Hitler i nacisti, sukladno s politikom rasizma i programom monstruoznih progona, zločina i genocida nad Židovima, osnivaju geta u svim većim gradovima Poljske i drugih zemalja koje su okupirali. Postoje neke procjene da su nacisti osnovali oko tisuću geta u okupiranoj Poljskoj i dijelovima okupiranog ondašnjeg Sovjetskog saveza. Najveća i nazloglasnija geta bila su u Varšavi, Lodzu, Krakovu, Lavovu, Lublinu, Vilni, Kovnu, Čestohovu, Minsku... U geto su prisilno dovođeni Židovi iz spomenutih gradova i njihove okolice, ali su u određena

geta dovođeni i Židovi iz okupiranih zapadnoeuropskih zemalja i Njemačke.

Nacisti su geta smatrali samo privremenom mjerom kontrole nad židovskom populacijom, njihovom nasilnom koncentracijom i odvajanjem od nežidovskog stanovništva. Uz provedbu „konačnog rješenja židovskog pitanja“ (plana o likvidaciji svih europskih Židova), koji počinje krajem 1941. godine, nacisti sa svojim pomagačima počinju s likvidacijom Židova iz geta, iz kojih su deportirani, uglavnom vlakovima, prema radnim i logorima smrti.

Najveći geto u okupiranoj Poljskoj bio je Varšavski geto, kojeg su nacisti formirali u listopadu 1940. godine u jednom skućenom dijelu Varšave, iz kojeg su prethodno iselili sve nežidove. Oko geta je u studenom iste godine izgrađen visoki zid, a pred svim je ulazima bila straža. U taj skućeni prostor, nacisti su natjerali oko pola milijuna Židova, koji su bili iz Varšave i drugih gradova Poljske, ali i Njemačke. Cilj nacista bio je da taj veliki broj Židova u malom prostoru izlože umiranju od gladi i zaraznih bolesti. Međutim, nacisti nisu bili zadovoljni „brzinom“ umiranja. Za dvije godine umrlo je „samo“ sto tisuća Židova. U ljeto 1942. godine nacisti započinju masovne deportacije u logore smrti, najviše u Treblinku. U ovom logoru u okviru operacije *Reinhard* od srpnja 1942. do listopada 1943. ubijeno je između 750 i 850 tisuća ljudi, od toga više od 99% Židova i 2000 Roma.

No već potkraj 1942. godine, u getu su se počele organizirati grupe otpora; uz pomoć poljskog pokreta otpora dobili su izvjesnu količinu bombi i pušaka sa streljivom. U

siječnju 1943. godine odredi SS-ovaca, žandarmerije i poljskih policajaca ušli su u geto s namjerom daljnje deportacije Židova prema Treblinki. Dočekani su pušanim hicima i bombama. Nacisti i ostale postrojbe doživjele su gubitke i stožer nacista odlučio je u potpunosti uništiti geto. Odlučili su potpuno ga srušiti sa zemljom i pri tome eliminirati sve Židove u njemu. U tome su nacisti uspjeli – geto su spalili i potpuno ga srušili. Židovi su bili slabo naoružani, nisu imali vojnog iskustva i znanja, ali su unatoč tome bili neizmjerljivo hrabri. Pružali su herojski otpor do samog kraja, no ipak su gotovo svi stradali, preživjela ih je samo nekolicina.

Pokušaja židovskog otpora bilo je i u drugim getoima u proljeće 1943. Svi su ugušeni u krvi, kao i onaj u Varšavi. U kolovozu 1944. godine SS-ovci su uništili posljednji veliki geto, onaj u Lodzu. Time ne prestaje genocid, već Židove deportiraju direktno u logore smrti, kao što se to dogodilo s mađarskim Židovima.

Za razliku od Jom Hašoa kojeg je uspostavila Država Izrael 1951. godine, Generalna skupština Ujedinjenih naroda je 2005. godine usvojila Rezoluciju o obilježavanju Međunarodnog dana sjećanja na žrtve Holokausta. Za datum obilježavanja sjećanja na šest milijuna ubijenih Židova odabran je 27. siječnja, dan kada su postrojbe Crvene armije 1945. godine oslobodile najveći nacistički logor smrti Auschwitz. Tom prigodom oslobođeno je oko 7500 zatvorenika, najviše Židova, koje su u bijegu nacisti ostavili za sobom. Taj dan sjećanja uveden je prvenstveno da bi se mlađi naraštaji upoznali sa strahotama koje su Židovi, ali i drugi narodi proživljavali tijekom Drugog svjetskog rata.

Holokaust je ispisao najmračnije i najsramotnije stranice u ljudskoj povijesti. Na svima nama je zadatak da se borimo protiv svih oblika rasizma i diskriminacije na osnovi etničke, vjerske ili bilo koje druge različitosti. Samo na taj način, upornom edukacijom i stalnim podsjećanjem, može se spriječiti da se išta slično ikada više ponovi.

Andelko Srdak

UZ OBLJETNICU PROBOJA LOGORAŠA IZ LOGORA JASENOVAC

Na ovu, 78. obljetnicu proboja logoraša iz logora Jasenovac, išli smo zajedno s drugim manjinama, predstavnicima udruga antifašista, predstavnicima državne i lokalne vlasti, veleposlasticima stranih država, predstavnicima vjerskih institucija... Napokon! Zašto napokon? Kako bismo odgovorili na ovo pitanje vratimo se na tren razlozima našem donedavno zasebnom, protestnom obilježavanju.

Prije nekih sedam godina, u mjestu Jasenovac, osvanula je ploča s ustaškim ZDS pozdravom. Znači koji je! Neću ga ispisati jer to ne zaslužuje. Na samoj ploči našli su se i neki razlozi postavljanja, zbog 11 poginulih suboraca HOS-a, ali u te razloge nitko, pa ni sam postavljač ploče, nije povjerovao. Osim što je ilustrirala autohtoni ustaški kukavičluk izborom percipirano slabijeg neprijatelja među preživjelim logorašima, vremenim malobrojnim antifašistima i nekim manjinama, ploča je ostvarila svoju stvarnu namjenu, a to je provokacija. A provokacija nije način za evociranje uspomene na poginule već samo način privlačenja pozornosti na sebe. Svjesni

namjerne provokacije reagirati smo ipak morali i incident je dobio nacionalnu važnost i posljedično pokrenuo borbu za konačnu zakonsku zabranu spornog pozdrava. Po principu „kada (ne) želiš nešto riješiti osnuj komisiju“, vladajuća je stranka osnovala komisiju i zatražila mišljenje o ZDS pozdravu. Nakon dugog vijećanja, komisija pompozno naziva Vijeće za suočavanje s posljedicama vladavine nedemokratskih režima, hrabro je predstavila dokument na tridesetak stranica na kojima nije pisalo baš ništa. Nama je preostalo da svoje neslaganje izražavamo kroz bojkotiranje obilježavanja vlastitih žrtava. Bojkot je dobio međunarodni odjek, a strana su veleposlanstva, većinom, nedvosmisleno dala do znanja koja su njihova stajališta. U pomoć Vladi RH stigao je Covid, zbog kojega nitko nije mogao na komemoraciju. Nakon koronom uzrokovane pauze bojkot je izgubio zamah. Predstavnici manjina koji sudjeluju u radu sabora tradicionalno su dio vladajuće većine i brzo su joj se priklonili. I dalje deklarativno nepromijenjenih stajališta vezano za zabranu ZDS, odabrali su politički kapital sudjelovanja u vlasti umjesto inzistiranja na bojkotu i potencijalnom rušenju iste. Mi nismo. Očigledno u zastupniku naše manjine nismo prepoznali politički kapital vrijedan takvog kompromisa. Ostali smo sami na barikadama.

A onda se Republika Hrvatska kandidirala za predsjedavanje IHRA-om, Međunarodnim savezom za sjećanje na Holokaust i dobila funkciju zemlje predsjedatelja. Pojavio se i postroženi Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira u kojem, čitajući između redova, i ako ga nagnemo prema suncu, i zažmirimo na jedno oko, a pod uvjetom da je drugo kratkovidno, možemo naslutiti i strože kažnjavanje ZDS pozdrava. Neovisno o našem mišljenju, IHRA je, efektivno, stala na stranu Vlade RH. A mi smo prekinuli bojkot. Da li je IHRA toliko birokratizirana pa ne vidi kako manjina, centralna za njenu misiju, bojkotira obilježavanje najvećeg logora u državi predsjedatelju? Ili smo mi zaslijepjeni političkom borbom propustili prepoznati

pozitivne pomake? Što god od ovoga bilo bliže istini, ove smo godine 78. obljetnicu proboja logoraša logora Jasenovac obilježili zajedno. Napokon.

Ne napokon zato što je, barem prema našoj percepciji, bojkot izgubio zamah, a nije urodio plodom kako smo se nadali. Napokon zato što duše naših predaka na tom mjestu tragedije trebaju, zaslužuju i moraju dobiti svu našu pažnju na taj dan. To ne znači da trebamo, smijemo ili možemo odustati od naše borbe. To znači da spominjanje imena onih koji grobove nemaju u koje bismo ih trajno uklesali ima našu potpunu i nepodijeljenu pažnju.

No, čak i kada u potpunosti vjerujemo kako je jedan put dalje onaj kojim trebamo ići, to ne znači da nam je to lako i učiniti. Stojeći kod kamenog cvijeta, u glavi sam vrtio moguće odgovore na moguća pitanja novinara. Razmišljao kako da nastupim pomirljivo jer smo došli na komemoraciju zajedno s ostalima, a ipak odlučno jer naš zahtjev još nije riješen. Nisam očekivao kako ću ja davati neke izjave, ali nisam si mogao pomoći. Stojeći tik do lanca zaštitara koji su za vrijeme programa razdvajali „nas obične“ od „njih bitnih“ pogled mi je pao na pod i tu se zamrznuo. Jedan političar iz zadnjeg reda kojeg nisam prepoznao, odmah s druge strane zaštitara, stajao je na jednoj ruži, jednoj od onih koje smo dobili kao ovogodišnju zamjenu za vijence. Sunce je obasjavalo njegovu cipelu i metalni ukras na njoj izgledao je kao slovo „u“. Niti je to bilo slovo „u“, niti je on na tom cvijetu stajao namjerno, ali ja

nisam mogao odvojiti pogled. Piljio sam u tu cipelu i sve što je ona u mojoj glavi predstavljala. Razmišljao sam o bešćutnosti svakodnevnih ljudi koji su okretali glavu od patnje i stradanja koja su se odvijala na ovome mjestu. Razmišljao o onima koji su se, u tim vremenima, domogli statusa ili imovine, nerijetko preko leševa drugih. Razmišljao o običnim ljudima koji su tako lako odbacili vlastitu ljudskost i u meni je rasla ljutnja. U jednom trenutku, netko pored mene je upozorio dotičnog političara na zgaženi cvijet. Ovaj se iznenadio, sagnuo se i ružu s poda pridružio onima u svojim rukama, ljubazno se nasmiješio i zahvalio. Kakav antiklimaks za mene. Stajao sam i puštao ljutnji da tinja, a rješenje moje nelagode bilo je tako jednostavno! Nalazimo li se i sami u sličnoj situaciji? Naša ljutnja zbog ZDS pozdrava je razumljiva, ali bijes je loš savjetnik. Smijemo li dopustiti ljutnji da preuzme upravljanje i zaobilazi moguća rješenja na našem putu?

Ostatak komemoracije protekao je dostojanstveno. Ispunili smo dužnost zbog koje smo se okupili. Čak ni između premijera i predsjednika RH nije bilo nikakvih iskrica što je postalo dio očekivanog i čak obaveznog političkog folklor. Ne znam hoćemo li nagodinu komemoraciju obilježavati na isti način ili ćemo ponovno protestirati zbog ZDS ili nekog novog razloga, ali se iskreno nadam da ćemo odluku o tome donijeti nezaslijepljeni pravednim gnjevom.

Damir Lajoš

KLADOVANJE – RADOVANJE

Kladovo, to znaju svi koji su barem jednom bili na ovom odličnom obiteljskom seminaru, podrazumijeva puno predavanja, druženja, plesa, pjesme, šetnje, ukusne hrane, dobre zabave. Nije drugačije bilo ni ove godine na, šesnaestom po redu, seminaru održanom u kladovskom hotelu Đerdap od 28. travnja do 2. svibnja, koji je uz pomoć JDC-a organizirala Jevrejska opština Beograd.

Ove godine seminar je opet privukao oko 400 sudionika. To je postala uobičajena brojka, čime se gotovo premašuje kapacitet grada Kladovo. Bilo je tu obitelji s djecom, teenagera s roditeljima i bez roditelja, bračnih drugova koji dolaze sami, bez djece; bilo je beba, ali i staraca, mladih ljudi i onih srednjih godina. Najmlađa učesnica seminara imala je 4 mjeseca, a najstariji učesnik 92 godine. To je

Kladovo – svi uzrasti, sve generacije na istom mjestu, sudjelujući u raznoraznim aktivnostima koje se protežu kroz sve dane trajanja seminara.

Seminar je, kao i inače, započeo otvaranjem, a nakon toga zajedničkim dočekom Šabata, uz pravljenje hala, ples, molitvu i šabatnu večeru. Nakon večere prikazan je odličan film *Krivotvoritelj*, koji je nažalost bio slabo posjećen, što zbog kasnog termina, što zbog teške teme. Ipak, oni koji su ga došli gledati, svakako nisu otišli nezadovoljni.

U sljedećim je danima bilo ponuđeno mnoštvo zanimljivih predavanja i radionica koje je priredilo 18 odličnih predavača, učesnika seminara. Posebno bih istaknula neke od njih: za početak, vrlo zanimljivu radionicu/mini-psihodramu *Kćerka, mama i tata* koju je vodila psihijatrica Ivana Šošić Barac, a u kojoj su sudionici imali priliku oprobati se u glumi raznih uloga u istoj situaciji. Bilo je korisno vidjeti kako drugi sudionici rješavaju tipične situacije, a i kako bismo tu situaciju sami riješili da smo u drugoj ulozi. Zatim, tu je i izuzetno zanimljivo predavanje o politici sjećanja na NATO bombardiranje koje je održao Filip Ejodus, izvanredni profesor na beogradskom Fakultetu političkih znanosti. On se bavi proučavanjem kako identiteti, sjećanja, emocije i racionalnost utječu na sigurnosnu politiku. Definitivno je ovim predavanjem pokrenuo emocije, bilo je i nekoliko negativnih reakcija, što me nije iznenadilo s obzirom na postotke dobivene istraživanjima koje je predavač iznio tijekom svog predavanja. U svakom slučaju, Ejodus je

izuzetan mladi istraživač, sve izjave su mu potkrijepljene dokazima, bez obzira što se teme (a i rezultati) njegovog istraživanja nekima u Srbiji ne sviđaju.

Istaknula bih još jedno odlično predavanje naziva *Revizionizam, glorifikacija suradnika i distorzija Holokausta* koje je održao povjesničar Haris Dajč, profesor na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Dajč je svojim predavanjem, preko praćenja procesa analize povijesnih i društvenih promjena u posljednjih nekoliko desetljeća, predstavio na koji se način vrši distorzija Holokausta u Srbiji. Posebno je istaknuo metodologiju i najznačajnije aktere koji sudjeluju u tome.

Održana je i promocija knjige *Zapis Holokausta – Druga generacija*. Knjiga je rezultat psihosocijalnog istraživanja Borke Marinković o posljedicama Holokausta na djecu preživjelih. Tijekom istraživanja intervjuirano je 55 ispitanika iz Srbije. Knjigu smo dobili na poklon te je zainteresirani mogu posuditi u našoj Općini.

Jutra su započinjala jogom, večeri su završavale kvizom, karaokama, pjesmom i plesom. Bila je tu i nezaobilazna predstava koju svake godine priprema Mia Salom (moram naglasiti da su ove godine u predstavi sudjelovali i Osječani). Naporan je taj proces stvaranja predstave, i za glumce i za redateljicu, imaju probe po cijele dane dok se drugi zabavljaju i sudjeluju u programima, no na kraju ta predstava uvijek dodatno digne raspoloženje svim sudionicima. Ove je godine bila baš odlična!

Izvrstan koncert u Kulturnom centru Kladova, odmah preko puta hotela, održao je beogradski hor Braća Baruh. Pod ravnanjem dirigenta Stefana Zekića, Baruhovci su bili pravo večernje osvježenje. Oduševili su i raspjevali publiku, koja ih je svojim neumornim pljeskom više puta vraćala na bis.

U Kulturnom centru bilo je i otvorenje izložbe pod nazivom *Jevrejski slikari*, na kojoj su svoje radove izložili Mirjana Lehner Dragić, Josef Baruhović i Judita Kampus, odlični autori osebujnih likovnih stilova.

Nije izostalo ni sjećanje na Kladovski transport o kojem sam više pisala u jednom od prošlih brojeva *Menore*. Pored spomenika

žrtvama održana je komemoracija koju su ove godine uveličali članovi zbora Braća Baruh otpjevavši nekoliko molitvi. Vijence su položili predstavnici Jevrejske opštine Beograd, Grada Kladovo, austrijskog veleposlanstva u Srbiji, hotela Đerdap i kladovskog Centra za kulturu.

Tijekom seminara bilo je organizirano nekoliko izleta: vožnja brodom po Dunavu, posjeta vinskom selu Rajačke pivnice, posjeta arheološkom kompleksu Lepenski vir i obilazak tvrđave u Golubcu. Osječani su odabrali vožnju brodom i golubačku tvrđavu. Vožnja brodom prekrasno je iskustvo, pogotovo sada kada je brod premješten uzvodno od hidrocentrale Đerdap, te se uz objašnjenja stručnog vodiča plovi od Tekije prema Đerdapskoj klisuri. Na brodu je svirao bend pa je to bila odlična prilika za još malo druženja uz pjesmu i ples koju članovi židovskih zajednica ne propuštaju. Golubačka je tvrđava prekrasna, svi koji nisu imali priliku obići je, neka svakako pokušaju u nekom od odlazaka na tu stranu Srbije. To je prava srednjevjekovna utvrda s mnoštvom predivnih kula. Sada je u potpunosti obnovljena i dotjerana, uređena za mnoštvo posjetitelja koji ju svaki dan obilaze. Mogli smo obići samo nekoliko kula, no i to je bilo dovoljno. U svakoj se kuli nalazi mnoštvo sadržaja i eksponata, a i pruža se nevjerovatan pogled. Za preostale kule više nismo imali vremena, no za njih se i tako kupuju posebne ulaznice i teško su dostupne. Valja napomenuti da pri penjanju po stijenama postoji opasnost od poskoka, tako da nam je i to umanjilo želju da ih obiđemo, sve da smo i imali vremena.

Jedna od najboljih karakteristika ovog seminara je što djeca imaju organizirani program preko cijelog dana. Madrihimi iz raznih krajeva potrudili su se da aktivnosti za mališane budu raznovrsne i zanimljive. To omogućuje roditeljima da nesmetano prate svoje programe, a djeci da provedu kvalitetno vrijeme sa svojim vršnjacima i usput nauče mnoštvo stvari iz judaizma. U rijetkim slobodnim trenucima, postoje i odlična dječja igrališta u gradu, kao i sladoled koji sa svih strana mami malene (i ne samo njih). Madrihimi su s djecom organizirali i Havdala, oproštaj od Šabata, za sve učesnike seminara.

Za sve one kojima pripremljene raznovrsne aktivnosti nisu bile dovoljne, još se moglo štošta pronaći i u samom gradu. Posebnu zanimljivost predstavlja obnovljena srednjevjekovna tvrđava Fetislam, koja je sada dovršena i zaista prekrasna. Već bi se samo zbog nje isplatilo doći u Kladovo. Nadamo se da će se uskoro neki od programa obiteljskog seminara održati u velikom amfiteatru unutar tvrđave.

Kladovski je seminar simbol, mjesto gdje se može puno naučiti i puno toga doživjeti, gdje se čuvaju židovske vrijednosti i tradicija. Mjesto je to gdje se druže stari prijatelji, ali i stječu novi, mjesto gdje se stvaraju nove, neraskidive veze među članovima židovskih općina. Mnoge od tih općina nisu ni u istoj državi, no to uopće nikome nije važno. To je također mjesto gdje je nastala grupa smiješnog naziva *Prelepotani*, koja okuplja nekoliko Novosađana, Zrenjaninaca, Beograđana i Osječana, grupa koja je ovaj seminar prozvala Kladovanje-radovanje. Prelepotani su u početku bili tek grupa koja se zajedno natječe u tradicionalnom kladovskom kvizu (i jednako tako tradicionalno pobjeđuje u istom). No godinu po godinu, veza među članovima te grupe digla se na jedan potpuno drugi nivo – sada su to već prijateljstva koja nas povezuju tijekom cijele godine, pa se ekipa druži na svim židovskim seminarima, ali i van njih. Dio nas je išao zajedno i u Izrael, a Makabijada u Zrenjaninu se jedva čeka. No nije to jedina grupa, kladovski je obiteljski seminar iznjedrilo mnoštvo sličnih grupa – prijateljstava koja će trajati cijeli život.

Nives Beissmann

ŽENSKA SEKCIJA ŽO OSIJEK U SUBOTICI

Na poziv Ženske sekcije Jevrejske opštine Subotica nekoliko je članica naše sekcije boravilo u Subotici od 12. do 14. svibnja ove godine. Kako je pisalo u pozivu, povod je bio Međunarodni susret ženskih sekcija s područja bivše Jugoslavije, kao i obilježavanje 171. godišnjice od osnivanja Ženske sekcije Jevrejske opštine Subotica.

U prostorijama subotičke Jevrejske opštine okupilo se 90-tak sudionica. Srdačan doček, mnogo dragih ljudi i poznatih lica! Prvu je večer održana služba Kabalat Šabat u prekrasnoj subotičkoj sinagogi. Nastavljeno je Kidušom i večerom uz kulturni program i druženje u Jevrejskoj opštini. Drugog dana program je bio na paličkom Jelen-salašu uz bazar rukotvorina, tamburašku glazbu, ručak, Oneg Šabat i druženje. Bilo je veselo, čak nam

je i vrijeme bilo naklonjeno! Navečer je nastavljeno druženje i glazbeni program u kome nas je nastupom na gitari, svirajući i pjevajući židovske i mnoge druge poznate pjesme oduševio Nikola Salaćanin. Posljednje prijepodne okupili smo se u prostorijama općine i poslušali vrlo zanimljivo predavanje dr Margarete Bašaragin: *Znamenite Jevrejke Subotice*.

Skup je završen u podne uz pozdrave i rastanak od starih i novih prijatelja s nadom da ćemo se uskoro opet sresti! Veliko hvala organizatoricama, Ženskoj sekciji Jevrejske opštine Subotica na uloženom trudu i poznatoj gostoljubivosti kojom uvijek dočekuju svoje goste. Nadamo se skorom viđenju!

Nada Valentić-Endt

LJUDI KOJIH NEMA

U Gradskom muzeju u Vinkovcima 18. svibnja održan je okrugli stol s temom *Sjećanje na Holokaust*, kao popratni događaj u sklopu hrvatskog predsjedanja IHRA-om. Organizatori ovog okruglog stola bili su Ravnateljstvo policije Ministarstva unutarnjih poslova, Policijska uprava vukovarsko-srijemska, Gradski muzej Vinkovaca, Vijeće za prevenciju Grada Vinkovci, Gimnazija Matije Antuna Reljkovića i Glazbena škola Josipa Runjanina iz Vinkovaca te Židovska općina Osijek.

Na početku skupa prisutne je pozdravio ravnatelj Muzeja Hrvoje Vulić, zamjenik načelnika Policijske uprave vukovarsko-srijemske Ivan Groznica i zamjenik gradonačelnika Grada Vinkovaca Josip Romić.

U sklopu okruglog stola o vinkovačkim Židovima govorio je Danijel Petković, muzejski savjetnik. Istaknuo je da je doprinos Židova u kulturnom, gospodarskom, ali i drugim segmentima javnog života Vinkovaca krajem 19. i u prvoj polovici 20. stoljeća, bio nemjerljiv. Bili su dobro integrirani u vinkovačko društvo. U Vinkovcima nije bilo izrazitog antisemitizma, antisemitizam je po Petkoviću uvežen izvana. Procjenjuje se da je u Holokaustu stradalo oko 500 od ukupno 650 Židova Vinkovaca. Danijel Petković je ujedno autor izložbe *Ljudi kojih nema – 80 godina od Holokausta u Vinkovcima* koja je također otvorena toga dana.

Ispred Židovske općine Osijek na okruglom stolu sudjelovao je Dragutin Kohn, kao svjedok odrastanja u Osijeku u doba Holokausta. Kohn je na početku izrazio zadovoljstvo što je puno mladih došlo na pripremljeni događaj, jer mladi su budućnost i na njima ostaje da se trude da ih u životu vodi ljubav prema ljudima i težnja ka miru, da se strašne stvari nalik na Holokaust više nikada ne bi ponovile. Emotivno je ispričao svoju tužnu

obiteljsku priču. U Holokaustu je stradala gotovo cijela obitelj njegova oca – u logor je odvedena očeva majka i sedmero njegove braće, a vratio se samo jedan stric. On sam preživio je tako da ga je skrivala jedna obitelj u Višnjecima. Kohn je na kraju svog izlaganja naglasio da je važno posjetiti Auschwitz, biti na mjestu groznih događanja i u potpunosti shvatiti strahote Holokausta.

Sljedeća govornica, psihologinja Kristina Andrić, istaknula je da je sama nakon posjete Auschwitzu osjetila obvezu da progovara o stradanjima. Andrić je napomenula da stariji svojim načinom života trebaju biti primjer mladima, a na mladima je da slijede one koji daju pozitivan, dobar primjer, nastojeći izbjeći one koji pružaju loš. Također je istaknula da nasilje neće nestati samo od sebe, već se protiv njega treba aktivno boriti.

Ravnatelj Muzeja Hrvoje Vulić rekao je da je 1942. godine istrijebljena gotovo cijela židovska zajednica Vinkovaca i da se nikada više nakon toga nije oporavila. Istaknuo je da ga posebno ljuti što danas postoje ljudi koji negiraju Holokaust ili tvrde netočne stvari, npr.

da u Vinkovcima nije bilo Holokausta. „To što u Vinkovcima nije bilo konkretnog ubijanja, ne znači da nije bilo Holokausta. To što su ljudi odvedeni iz svojih kuća, zaplijenjena im je imovina, što su zatvoreni na stadionu kao privremenom logoru, i nakon toga stočnim vagonima odvedeni u Jasenovac ili Auschwitz gdje su pobijeni.... Ja bih rekao da je to Holokaust.“ Vulić je naglasio da je proces počeo ovdje, u Vinkovcima, a samo se nastavio drugdje. Zato je bitno osvijestiti činjenicu da se i u Vinkovcima dogodio Holokaust i zato treba čuvati sjećanje na stradale kao i na cjelokupnu židovsku zajednicu, istaknuo je na kraju ravnatelj Vulić.

U umjetničkom programu nastupili su učenici Glazbene škole Josipa Runjanina koji su ovom skupu dali svečani ton.

Nakon okruglog stola, pod vodstvom akademskog umjetnika Zorana Šimunovića održana je tematska radionica *Ne ponovilo se*, u kojoj su učenici mogli oblikovati keramiku i izrađivati predmete židovske tematike.

Dragutin Kohn i Nives Beissmann

TRIBINA POVODOM PREDSEDAVANJA HRVATSKE IHRA-OM

Na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku održana je tribina povodom predsjedanja Hrvatske IHRA-om, koje je otpočelo 1. ožujka 2023. Međunarodni savez za sjećanje na Holokaust (IHRA) uspostavljen je 1998. godine radi promicanja obrazovanja, sjećanja i istraživanja o Holokaustu, a ima 35 država članica i 10 država promatrača.

U programu koji se odvio 1. lipnja u 12 sati sudjelovala je gđa Dubravka Đurić Nemeč, posebna savjetnica ministrice kulture i medija u ime IHRA-e, a u ime Židovske općine Osijek nastupio je njezin predsjednik Damir Lajoš. Tribinu je posjetilo pedesetak studenata, koji su posljedično napisali izvješća i komentare kao dio studijskog zadatka. Studenti su bili zadovoljni nastupom gostiju, a također su bili aktivno uključeni u organizaciju i moderiranje

programa. Govornica je predstavila rad IHRA-e s posebnim osvrtom na ciljeve koje će Hrvatska ispuniti za vrijeme predsjedanja te objasnila značenje triju definicija koje je usvojila Vlada RH: Radnu definiciju antisemitizma, definiciju poricanja i iskrivljavanja istine o Holokaustu te definiciju antiromskog rasizma i diskriminacije IHRA-e. Studenti su također saznali mnogo o kulturnim aktivnostima Židovske općine Osijek, suradnji s medijima te pozitivnoj recepciji u osječkoj javnosti.

Cilj tribine bio je doprinijeti ostvarivanju ciljeva i načela IHRA-e i širenju tolerancije. Fokus je bio na ulozi koju mediji igraju u nastanku i širenju stereotipa, ali i promicanju pozitivnih društvenih vrijednosti.

Paula Rem

ŠABAT S RABINOM

2. lipnja 2023. održana je proslava Šabata u prostorima Židovske općine Osijek. Kao što nam je poznato, Šabat je veoma važan tjedni blagdan u židovstvu: šest dana u tjednu predviđeno je za ispunjavanje svakodnevnih obveza, ali Šabat je dan kada se treba posvetiti sebi, aktivnostima koje unose promjenu u svijet bez da smo toga svjesni. Jedan rabinski midraš govori o gostu koji je posjetio Židova. Domaćin je svakodnevno pripremao svježu hranu, ali uvijek bi pripremio više nego što je potrebno. "Viškove" je čuvao za Šabat, dan kada nije dopušteno kuhati. Kad je došao Šabat, gost je bio oduševljen koliko je ručak bio ukusan, premda je hrana bila pripremljena tijekom prethodnih dana. Obrok na Šabat daleko je nadmašio obroke od prethodnih dana. Ispunjavanje funkcije Šabata smatra se načinom ispunjavanja *tikun olama*, popravljanja svijeta. Pridržavanjem načela Šabata, svatko doprinosi stvaranju kozmičkog sklada koji će se reflektirati na cijeli svijet. Nešto što smo smatrali teško dostižnim, na Šabat postaje moguće: Šabat je dan mirovanja ("lašebet" znači sjediti) i povratka sebi.

Ponekad treba samo – sjesti i osvrnuti se, razmisliti o tome tko smo i što želimo, biti u sadašnjosti. Antički rabini također pišu da Šabat u eshatološkom smislu predstavlja mesijansko doba, koje bi trebalo nastupiti nakon 6000 godina. Finalnim obratom ispostavlja se da je "prava hrana" bila ona namijenjena Šabatu, a ne ona koja je potrošena tijekom prethodnih dana. Stjecanjem nove perspektive, domaćin u priči je uočio kako je hrana koju je konzumirao tijekom šest dana bila samo "prehranjivanje", a "ono stvarno", u čemu istinski uživa, je hrana za Šabat. Prividni "viškovi" namijenjeni Šabatu su zapravo temeljna hrana, koja se nakon konzumacije prema kabali transformira u mitzve koje obavljamo.

Šabat ima posebni značaj za svakog tko se osjeća Židovom. Rabin Prelević uspješno brine o velikom broju općina pa smo jako sretni što uspijevamo obilježiti naše blagdane – one koji su jednom godišnje, ali i one koji su svaki tjedan: iz poštovanja prema precima, potomcima, ali prvenstveno prema samom sebi. Često se izgubimo u svakodnevnoj rutini, zaboravljajući na židovstvo, zbog čega je kontakt s rabinom veoma važan. Izuzetno smo sretni što možemo uvijek računati na našeg rabina. Pripreme za rabinov dolazak uvijek uključuju mnoštvo aktivnosti koje povezuju članstvo: pripreme prostora i hrane te komunikaciju sa svim članovima. Naše pripreme za Šabat također su trajale tijekom cijelog tjedna. Čišćenje prostora je ritualno: izbacujemo ono što je pokidano, ono što nam više nije potrebno, a važne i dragocjene predmete vadimo iz prašine i ističemo na posebno mjesto. Uređujemo i ukrašavamo prostor, postavljamo stolove i donosimo vlastite stolnjake, dio sebe, u taj zajednički prostor. Tko će pripremiti tradicionalnu hale, tko izraelski humus, tko će ispeći balkanskije kiflice ili iskoristiti neki jidiški recept za kolač? Zajedničkom suradnjom, pripreme uvijek dovode do povezivanja članstva.

Bilo bi pogrešno reći da je Šabat počeo tek u petak popodne, s obzirom da su aktivnosti pripreme, kako je uobičajeno u židovskoj

tradiciji, trajale i tijekom prethodnih dana. Šabatsko okupljanje počelo je u 18 sati, kada se mnoštvo članova Općine okupilo u našim prostorima. Familijarnu dimenziju potvrdila je prisutnost svih generacija. Kao i uvijek, rabin Prelević posvetio je pozornost članovima svih uzrasta.

Kada je zašlo sunce, upaljene su šabatske svijeće uz prigodnu molitvu, nakon čega je počeo obred u maloj sinagogi naše Općine. Šabatske molitve na hebrejskom imale

su velik utjecaj na prisutne Židove, koji inače nemaju priliku slušati izvorni jezik svog naroda. Kabalisti smatraju da sama hebrejska slova imaju utjecaj na svemir: slušajući hebrejske riječi, osjetili smo kako se nešto mijenja, premda nismo mogli odrediti što točno. Najmlađi članovi pokazali su najveći entuzijazam pri sudjelovanju u obredu pa je tako posebnu pohvalu rabina dobio sedmogodišnji Albert za pjevanje hebrejske pjesme Leha Dodi. Pjevanje je bilo popraćeno spontanom ritmičnim pljeskanjem koje je započeo rabin, a pridružili su se svi članovi Općine. Rabin je razjasnio sadržaje svih molitvi kako bismo ih mogli pratiti čak i ako nam hebrejski nije poznat, a tekstove se također moglo pratiti u knjizi koja je bila dostupna na korištenje svim članovima. Za večerom, rabin je izgovorio blagoslov nad halom, koju su najmlađi podijelili svima prisutnima, te vinom. Rabin je završio obred čitanjem poglavlja 31 u knjizi Mishlei.

Paula Rem

KOMEMORACIJA U ĐAKOVU

Kako nam tradicija nalaže, dana 4.6.2023. okupili smo se na groblju u Đakovu da održimo pomen i sjećanje na naše bližnje koji stradaše od strane NDH režima u periodu od decembra 1941. do jula 1942. godine. Zajedno sa članovima jevrejskih opština iz Srbije, Hrvatske i Bosne, kao i s porodicom Maestro iz Milana, ove godine okupismo se u impozantnom broju od oko 120 sudionika. Komemoraciji su prisustvovala i tri člana Jevrejske opštine Doboj. Pomen je kao i zadnjih nekoliko godina održao rabin Prelević iz Zagreba. Vijence su položile delegacije Saveza jevrejskih opština Srbije, kao i Bosne i Hercegovine, te Koordinacije židovskih općina Hrvatske.

U mom obraćanju skupu u ime Jevrejske opštine Doboj, sem tuge i boli zbog koje smo se okupili jer su tu stradali naši bližnji, napomenuo sam da smo krenuli u inicijativu obilježavanja sjećanja na stradale u BiH u onim mjestima gdje više nema živih Jevreja. Za sada smo to uradili u Bijeljini i Zvorniku, a

planiramo i odlazak u Žepče i Višegrad, a poslije još i na druga mjesta. Jevreja je u BiH bilo oko 14 000, a stradalo ih je blizu 12 000. Zaslužuju da ih se sjećamo. Također sam se zahvalio svim našim zajednicama u ex-Yu koji su pomogli u rješavanju našeg problema koji smo imali s grijanjem u našem vjerskom objektu u Doboju, te ovom prilikom još jednom kažem da nema te zime koja može pobijediti toplinu oko srca koju crpimo našim međusobnim prijateljstvom i uzajamnim zalaganjem naših ex-Yu zajednica.

Na đakovačkom groblju, skupu su se obratili i gradonačelnik Đakova Marin Mandarić koji svake godine podržava ovaj naš skup, te Velečasni Grgo Grbešić koji je imao

jedan inspirativan govor o prihvatanju negativnih stvari iz prošlosti, te gradnji budućih zdravih odnosa između naših religija. Nakon komemoracije na groblju, pomen smo imali i na mjestu gdje je bio logor u Đakovu, a danas kao podsjetnik stoji spomen-ploča, te smo nakon toga otišli na zajednički ručak u hotel Đakovo. Ove godine bilo je i dosta mladih, na sveopću radost starije generacije. Tako treba i da se nastavi – dok nas ima, zaborava neće biti.

Zahvaljujem se još jednom Židovskoj općini Osijek na odličnoj organizaciji komemoracije u Đakovu.

Danijel Atijas

Predsjednik Jevrejske Opštine Doboj

OBILJEŽAVANJE 82. GODIŠNJICE DANA ANTIFAŠISTIČKE BORBE

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Osijeka pozvala nas je na obilježavanje 82. godišnjice Dana antifašističke borbe u Republici Hrvatskoj. Kao i svake godine, članovi Židovske općine Osijek odazvali su se obilježavanju ovog značajnog datuma i svojim prisustvom uveličali ovaj državni praznik.

Dan antifašističke borbe obilježava se u znak sjećanja na 22. lipnja 1941. godine kada je u šumi Brezovica pored Siska osnovan Prvi sisački partizanski odred koji je bio prva antifašistička postrojba, ne samo u Hrvatskoj, nego i u ovom dijelu Europe. Za vrijeme II. svjetskog rata na području Hrvatske pod kontrolom antifašističkog pokreta Zemaljsko

antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske (ZAVNOH) obavljalo je vrhovnu zakonodavnu i izvršnu funkciju, a 1945. godine prerastao je u Narodni sabor Hrvatske. Završetkom Drugog svjetskog rata, 1945. godine konstituirana je Narodna Republika Hrvatska kao federalna jedinica ondašnje Federativne Narodne Republike Jugoslavije koja je iz Drugog svjetskog rata izašla kao pobjednica na strani savezničkih snaga.

U četvrtak 22. lipnja 2023 godine u 9:30 sati u Osijeku, u Perivoju kralja Tomislava ispred spomen-kosturnice žrtava fašizma obilježen je Dan antifašističke borbe polaganjem vijenaca koje su položili predstavnici Udruge antifašističkih boraca i antifašista Osijek, te izaslanstva Grada Osijeka i Osječko-baranjske županije, predstavnici političkih strana i predstavnici Židovske općine Osijek.

Predstavnik gradskog vijeća podsjetio je prisutne kako je na temeljima antifašizma uspostavljen ZAVNOH na temelju čijih je odluka Hrvatska s obilježjima države izašla iz Drugog svjetskog rata. Svečanoj atmosferi doprinijelo je recitiranje pjesme Krvava bajka Desanke Maksimović, o okrutnom strijeljanju djece, koja je u svima probudila emocije, a mnoge od nas vratila u djetinjstvo.

Desanka Maksimović: Krvava bajka

Bilo je to u nekoj zemlji seljaka
na brdovitom Balkanu,
umrla je mučeničkom smrću
četa đaka
u jednom danu.

Iste su godine
svi bili rođeni,
isto su im tekli školski dani,
na iste svečanosti
zajedno su vođeni,
od istih bolesti svi pelcovani
i svi umrli u istom danu.

Bilo je to u nekoj zemlji seljaka
na brdovitom Balkanu
umrla je junačkom smrću
četa đaka
u istom danu.

A pedeset i pet minuta
pre smrtnog trenu
sedela je u đačkoj klupi
četa malena
i iste zadatke teške
rešavala: koliko može
putnik ako ide peške...

i tako redom.

Misli su im bile pune
i po sveskama u školskoj torbi
besmislenih ležalo je bezbroj
petica i dvojki.
Pregršt istih snova
i istih tajni
rodoljubivih i ljubavnih
stiskali su u dnu džepova.
I činilo se svakom
da će dugo
da će vrlo dugo
trčati ispod svoda plava
dok sve zadatke na svetu
ne posvršava.

Bilo je to u nekoj zemlji seljaka
na brdovitom Balkanu
umrla je junačkom smrću
četa đaka
u istom danu.

Nakon službenog dijela u Osijeku, u
Perivoju kralja Tomislava nastavljen je
program odlaskom u Paučje, Borovik i
Podgorje.

Biljana Majnik ex Papo

U POSJETI NAŠIM UMIROVLJENICIMA

Nikada nismo (i nećemo) zaboraviti
naše umirovljenike smještene u Domu za starije
i nemoćne osobe u Osijeku u Drinskoj ulici.

Ove godine smo ih već posjetili, ali
kako dolazi ljetni period i velike vrućine, na
sastanku Ženske sekcije dogovorile smo se da
ih pozovemo na kratko druženje tijekom kojeg
bi nam ispričali kako provode svoje vrijeme, a
mi njima što se događa u njima dragoj Općini.
Nažalost, mnoge od njih, zbog zdravstvenih
razloga, više nisu u mogućnosti dolaziti na
događaje koje organiziramo.

Ovog puta u posjet našim umirovljenicima išle su Božana Radoš, naša nova predsjednica Ženske sekcije i Ivanka Lajoš, dosadašnja predsjednica, a sada potpredsjednica, Ženske sekcije čiji rad moramo javno pohvaliti.

Pozvali smo sve naše umirovljenike te smo se s njima našli na kavi i kolačima u obližnjoj slastičarni. Neki od umirovljenika nažalost nisu mogli doći iz osobnih razloga, ali već time što su bili pozvani za zaključiti je da mislimo na njih i da ih nismo zaboravili.

Posebno nam je drago što se odazvala gospođa Elizabeta Prigl koja iz zdravstvenih razloga nažalost nije prisustvovala na ovogodišnjoj komemoraciji u Đakovu i nije bila u mogućnosti položiti vijenac na mjestu gdje je nastradala njena obitelj, a gdje je i ona sama bila prisilno odvedena kao malo dijete.

Sastanak s umirovljenicima protekao je u veselom tonu i nadi da se opet vidimo na jesen u još većem društvu.

Biljana Majnik ex Papo

AKTIVNOSTI ŽENSKE SEKCIJE

Članice Ženske sekcije naše općine ove godine bile su izrazito aktivne, uz svesrdnu podršku muških članova. Izabrana je nova predsjednica Ženske sekcije, Božana Radoš, koja redovito saziva sastanke, svake prve srijede u mjesecu. Naslijedila je „titulu“ od dosadašnje predsjednice Ivanke Lajoš, koja sada obnaša funkciju potpredsjednice Ženske sekcije.

Odlučile smo jednom tjedno u popodnevnim satima popisivati knjige u knjižnici u kojoj od sada postoji mogućnost posuđivanja knjiga. Proces katalogizacije knjiga skoro je gotov. Prije popisivanja knjiga konzultirali smo se s djelatnicom u Gradskoj knjižnici Osijek. U popisivanju su sudjelovale sljedeće članice Ženske sekcije: Paula, Boka, Ivanka, Božica, Srebrenka i Biljana. Posebno moram pohvaliti našu Paulu, koja se kao mlada književnica potrudila žanrovski razvrstati knjige.

Članice su detaljno uredile kuhinju, izbacile suvišne stvari, oprale i složile posuđe koje se koristi za proslave blagdana u općini.

Nakon kuhinje na red je došlo i odnošenje suvišnih stvari u podrumski prostor i

uređenje prostorije hrama, naše male sinagoge u kojoj rado dočekujemo našeg rabina. U tom nimalo laganom poslu pomogao nam je naš mladi član David Lajoš, aktivni član Boris Polgar i naš tajnik Boris Lichtental. Obavile smo detaljno pospremanje i u ostalim prostorijama Općine (pranje zavjesa, stolnjaka i sl.) kako bi učinile boravak i proslave blagdana u općini ugodnijima.

Ono što nas posebno veseli je priprema hrane po tradicionalnim receptima koju smo imali prilike probati na proslavi Purima, Hanuke i Šabata, a koju su pripremile aktivne članice Ženske sekcije i naš Boris Polgar koji je, uz pripremu vlastite hrane, održao i kratko predavanje o načinu pripreme koje smo nazvali „Polgarova kuhinja“. Tu tradiciju voljele bismo nastaviti i ubuduće.

Ovim putem vas pozivamo da se pridružite Ženskoj sekciji u što većem broju. Nadamo se da ćemo kao članice Ženske sekcije ostati važan i aktivan dio Židovske općine Osijek.

*Biljana Majnik ex Papo
Potpredsjednica ŽO Osijek*

IN MEMORIAM

Dana 4. ožujka 2023. u 77. godini života preminula je Nada Jagodić, dugogodišnja članica Židovske općine Osijek. Obitelji drage pokojnice izražavamo duboku sućut.

POVEZANOST OBITELJI WEISSMANN I VEKIĆ

Ono što me potaknulo da napišem ovaj tekst je iznenadna smrt Vlatke Vekić, sudskog tumača za njemački jezik i meni vrlo drage osobe. Upoznala sam Vlatku i cijelu njenu obitelj davnih sedamdesetih godina u čestim i vrlo prisnim druženjima s dragom tetom Zlatom Margulies.

Vlatkina majka Livia bila je profesorica njemačkog jezika na Ekonomskom fakultetu i sudski tumač, a otac Petar profesor defektologije. Vlatkina sestra Jasna živi u Njemačkoj kamo je otišla davne 1983. godine na doktorat te je tamo osnovala obitelj.

Vlatka Vekić je nakon studija njemačkog i engleskog jezika ostala u rodnom Osijeku, gdje je radila kao sudski tumač i prevoditelj za njemački, engleski, francuski i talijanski jezik. Kao dijete i mlada djevojka često je bila u društvu tete Lune Weissmann i Zlate Margulies, dugogodišnje predsjednice Židovske općine Osijek i ženske sekcije. Teta Luna i teta Zlata družile su se i provodile dosta vremena zajedno, a Vlatka je bila vrlo znatiželjno dijete i kao takva, voljela je s njima provoditi vrijeme.

Braća Weissmann rođena su u 19. stoljeću u Virovitici, a nakon završenih studija obojica su se doselila u Osijek. Herman Weissmann bio je pravnik, a Karlo Weissman poznati osječki liječnik. Herman je svoj odvjetnički ured imao na više lokacija u Osijeku, dok je Karlo i dan danas ostao poznat kao suvlasnik znamenitog osječkog sanatorija Batory & Weissmann koji danas nosi naziv Vila Mimi. Obojica su posjedovala više nekretnina, ali su za vrijeme NDH nekretnine upisane u vlasništvo tadašnje države. Nakon Drugog svjetskog rata odluka je poništena, ali dr. Herman je tada već bio godinama mrtav. Sličnu sudbinu doživjela je i imovina Karla Weissmanna, a tek 1956. godine vlasništvo biva vraćeno njegovoj kćeri dr. Ruth Weissman.

Hermann Weissmann oženio se Osječankom Thessom rođenom Štajn, a Karlo Beograđankom Lunom rođenom Mošić. Thessa Weissmann, njen suprug Hermann i kćerka Zdenka odvedeni su u Auschwitz, iako neki izvori navode kako tamo nikada nisu ni stigli, već da su pogubljeni negdje na putu. Dr. Karlo Weissmann preživio je rat zahvaljujući tome što je bio liječnik, a pomogli su mu i đakovački biskupi, te se on i supruga Luna nakon rata vraćaju u Osijek u kuću iz koje su bili prisilno odvedeni.

Tu se javlja poveznica obitelji Weissman i Vekić. Naime, majka Vlatke Vekić, gospođa Livia, Njemica iz Vojvodine, s roditeljima je bila u stanu do Weissmanovih. Dr. Karlo Weissmann i njegova supruga Luna imali su kćerku Ruth koja je otišla studirati medicinu, kasnije se udala i otišla u Den Haag, a nakon toga u Berlin. Luna Weissman i obitelj Vekić postali su jako bliski, pomagali su jedni drugima i provodili puno vremena zajedno. Vlatka Vekić je u novinama prošle godine objavila sjećanje na obitelj Weissman te ujedno sačuvala predmete koji su im pripadali, ne dopustivši da njihovo ime ode u zaborav. Posebno je bila ponosna na privatnu zbirku recepata, kuharicu Thesse Weissmann. Nju je isprva naslijedila Luna Weissmann, a kasnije je bila izložena u Muzeju Slavonije u Osijeku u sklopu izložbe *Priča o nezaboravu*.

Vlatka Vekić često se odazivala na događanja vezana za Židove te je bila rado viđen gost na događanjima u sklopu Mjeseca židovske kulture u Osijeku. Vedra duha i puna planova napustila nas je prerano u 61. godini života. Ostat će vječno u sjećanju mnogih od nas.

Biljana Majnik ex Papo

S putovanja naše općine u Izrael, veljača 2023.

*S ceremonije dodjele titule „Pravednik među narodima“ Kamilu Firingeru,
24. siječnja 2023.*

